

Překážky sociálních pracovníků při participaci dětí na procesu vyhodnocování a individuálním pláno- vání situace dítěte a jeho rodiny

Antonín Vozák

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Antonín Vozák**
Osobní číslo: **H13230**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Překážky sociálních pracovníků při participaci dětí na procesu vyhodnocování a individuálním plánování pomoci rodinám**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti sociálně-právní ochrany dětí, sociální práce s dětmi a rodinou.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření u pracovníků sociálně-právní ochrany dětí.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada, 2007, 260 s. ISBN 978-80-247-139-4.

MATOUŠEK, Oldřich. Encyklopedie sociální práce. Praha: Portál, 2013, 576 s. ISBN 978-80-262-0366-7.

MPSV ČR. Manuál implementace vyhodnocování situace dítěte a rodiny a tvorby individuálního plánu ochrany dítěte. Praha: MPSV, 2014.

NOVOTNÁ, Věra, Eva BURDOVÁ a Jana RIEDLOVÁ JURKOVÁ. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem. Olomouc: Anag, 2014, 798 s. ISBN 978-80-7263-914-4.

PÉMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada, 2012, 192 s. ISBN 978-80-247-4317-2.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Michaela Vaško

Ústav zdravotnických věd

Datum zadání bakalářské práce:

6. ledna 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2016

Ve Zlíně dne 6. ledna 2016

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 16. 4. 2016

..... Vc B An la h

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem bakalářské práce je participace - angažování dětí pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí při vyhodnocování situace dítěte a tvorbě individuálního plánu. V teoretické části práce je na úvod popsána sociálně-právní ochrana dětí a její fungování v ČR, poté je představeno vyhodnocování situace dítěte a individuální plánování jako metoda práce s ohroženým dítětem a jeho rodinou. Dále jsou zmíněny dostupné nástroje pro to, aby byl slyšen názor dětí a aby jejich vyjádření byla získávána přirozeným a hravým způsobem. Pokud je možné nějakými způsoby zajistit, aby tyto metody a nástroje vedly ke zkvalitnění sociální práce s dětmi a rodinou, je nutné zjistit příčiny, které pracovníkům brání aplikovat je v praxi. Zjištění těchto příčin je cílem výzkumu, kterému se bude práce věnovat. Výzkum je realizován prostřednictvím kvantitativního šetření dotazníkovou formou mezi sociálními pracovníky oddělení sociálně-právní ochrany dětí ve Zlínském kraji. Z výzkumu pak vyplynou doporučení pro praxi, návrhy na možná řešení.

Klíčová slova: sociálně-právní ochrana dětí, vyhodnocování situace dítěte a rodiny, individuální plánování, participace dětí, sociální pracovník, vzdělání sociálních pracovníků

ABSTRACT

The topic of this bachelor's thesis is participation – the way social and legal protection workers engage children during the evaluation of their current situation and the creation of an individual plan. In the theoretical part of the paper, there is a description of social and legal child protection and how it works in the Czech Republic, followed by an introduction of the child's current situation evaluation and individual planning as a work method with an endangered child and its family. The thesis further mentions available tools to achieve the children expressing their opinion and to gain their point of view in a natural and playful way. If it is by any means possible to ensure that the usage of these methods would lead to the improvement of social work with children and their families, it is necessary to find the reasons, which obstruct the application of these methods in the field. Identification of these reasons is the main target of my research. The research is realized by a quantitative survey, by questioners which were given to social workers of the social and legal child protection department in the Zlín region. The result of the research should lead to recommendations for social work in the field, suggestions for possible solutions. **Key words:** social and legal child protection, evaluation of child's and his family's current situation, individual planning, children's participation, social worker, education of social workers

Rád bych touto cestou poděkoval své rodině za podporu během celého studia. Dále děkuji Mgr. Michaele Vaško za cenné rady a připomínky, které mi během psaní této bakalářské práce poskytla.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST.....	13
1 ÚKOLY ORGÁNU SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ	14
1.1 ORGÁN SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ	14
1.1.1 Sociálně právní ochrana dětí	14
1.1.2 Sociálně-právní ochrana dětí v systému veřejné správy	17
1.2 CÍLOVÁ SKUPINA SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ.....	18
1.3 METODY SOCIÁLNÍ PRÁCE POUŽÍVANÉ PRACOVNÍKY ORGÁNŮ SPOD	19
2 VYHODNOCOVÁNÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY A INDIVIDUÁLNÍ PLÁNOVÁNÍ OHROŽENÉHO DÍTĚTE	22
2.1 UKOTVENÍ VYHODNOCOVÁNÍ A INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNOVÁNÍ SITUACE DÍTĚTE V LEGISLATIVĚ.....	23
2.2 CÍLE VYHODNOCOVÁNÍ	24
2.3 PRINCIPY VYHODNOCOVÁNÍ.....	25
2.4 PROCES VYHODNOCOVÁNÍ	26
2.5 VYHODNOCOVACÍ RÁMEC	27
2.6 NÁSTROJE METODY VYHODNOCOVÁNÍ A INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNOVÁNÍ	28
3 PARTICIPACE – ZAPOJENÍ DĚTÍ DO PROCESU VYHODNOCOVÁNÍ A INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNOVÁNÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY	31
3.1 PRINCIP ZAPOJENÍ DĚTÍ.....	31
3.2 NÁSTROJE PRO ZAPOJENÍ DĚTÍ.....	32
4 VZDĚLÁNÍ A ROLE SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
5 PŘÍPRAVA VÝZKUMU	39
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL VÝZKUMU	39
5.2 HLAVNÍ VÝZKUMNÁ A OTÁZKA A DÍLČÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY	40
5.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB VÝBĚRU	40
5.4 METODA SBĚRU DAT	41
5.5 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	42
6 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT.....	43
6.1 DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE	43
6.2 OBLAST VZDĚLÁNÍ	45
6.3 OBLAST REALIZACE METODY VYHODNOCOVÁNÍ A INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNOVÁNÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY V PRAXI ORGÁNU SPOD.....	49
6.4 OBLAST ZAPOJOVÁNÍ DĚTÍ DO VYHODNOCOVÁNÍ A INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNOVÁNÍ.	54
6.5 OBLAST NÁVRHŮ ŘEŠENÍ.....	60
7 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	63

7.1	VÝSLEDKY ŠETŘENÍ	63
7.2	NÁVRHY NA ŘEŠENÍ	65
ZÁVĚR		66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		68
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK		70
SEZNAM OBRÁZKŮ		71
SEZNAM GRAFŮ		72
SEZNAM TABULEK		73
SEZNAM PŘÍLOH		74

ÚVOD

Tématem, které se prolíná celou prací a především pak výzkumem, je participace, angažování dětí pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí při vyhodnocování situace dítěte a tvorbě individuálního plánu. Absolvoval jsem studentskou praxi na oddělení sociálně-právní ochrany dětí a zjistil jsem, že existují velké rozdíly mezi jednotlivými pracovníky v tom, jakým způsobem přistupují k dětem, jaké nástroje při práci s dítětem používají a i v tom, v jaké míře vůbec s dětmi pracují. Zdá se mi zajímavé zjistit příčiny těchto rozdílů. Pro potřeby této práce jsem čerpal informace i podklady od pracovníků oddělení.

Celý systém sociálně-právní ochrany dětí prochází transformací, jejímž cílem je zajistit pro ohrožené děti efektivní ochranu jejich práv a kvalitní péči o ně. Téma práce je dílčím střípkem z mnoha probíhajících změn v rámci celé České republiky, nicméně podle mého názoru velmi důležitou částí.

Z Analýzy sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi (SocioFactor, 2014, 870 s.) vyplývá spousta problémů k řešení – např. podceňování významu stabilních vztahů dítěte k blízkým osobám, nerovnoměrné rozložení finančních toků v systému, chybějící standardy kvality práce a metodiky sjednocující pracovní postupy, rozdílné přístupy práce založené na intuitivních řešeních, malý důraz na význam vývoje dítěte v jeho přirozeném prostředí, chybějící síť služeb atd. „V rozhodovacích procesech není dostatečně zohledňován názor dítěte (mnohdy není dítě ani slyšeno), chybí mechanismy na zapojování dětí a mladých lidí do rozhodovacích procesů na všech úrovních. Nebývají pro dítě využívány výhodnější postupy a metody práce, dítě se často ocitá v nejnákladnější a nejméně vhodné formě péče (ústavní)...“ (Topinka, 2015, s. 49).

Cílem teoretické části této práce je poskytnout ucelené informace o sociálně-právní ochraně dětí a představit novou základní metodu sociální práce, která si klade za cíl sjednotit postupy sociální práce v rámci celé České republiky a zároveň eliminovat intuitivní postupy – a tou metodou je vyhodnocování situace dítěte a individuální plánování práce s ohroženým dítětem a jeho rodinou. Rovněž jsou zmíněny alespoň části dostupných nástrojů pro to, aby byl slyšen názor dětí a aby jejich vyjádření byla získávána přirozeným a hravým způsobem. Těchto možností je mnoho, nicméně nejsou příliš využívány. Obojí, jak vyhodnocování a individuální plánování, tak nástroje pro zapojení dětí, se sociální pracovníci ostýchají používat z nejrůznějších důvodů, které je možné pouze předpokládat. Pokud však je možné nějakými způsoby zajistit, aby tyto metody a nástroje vedly ke zkvalitnění sociální práce

s dětmi a rodinou, je nutné zjistit příčiny, které pracovníky vedou k jejich odmítání. Kapitola Vzdělávání a role sociálních pracovníků pojednává o kvalifikačních požadavcích a předpokladů k výkonu povolání sociálního pracovníka.

Cílem praktické části je zjistit, co ovlivňuje zapojení dětí do procesu vyhodnocení a individuálního plánování, jaké mají sociální pracovníci obavy při zapojování dětí do tohoto procesu a případně jaké návrhy pracovníci definují k odstranění obtíží. Výzkum bude realizován pomocí dotazníkového šetření ve Zlínském kraji, výsledky pak budou popsány a analyzovány.

Závěrem práce by pak měly být navrhované způsoby řešení, jak pracovníky přimět, motivovat ke zkvalitnění přímé práce s dítětem, jak více zapojit ohrožené děti do opatření vedoucích ke zlepšení jejich situace.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ÚKOLY ORGÁNU SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

Na úvod této práce je třeba popsat systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice včetně úkolů, které má systém zajišťovat. Česká republika byla často kritizována ze strany evropských institucí, především v rozsudcích Evropského soudu pro lidská práva, za nařizování ústavní výchovy v případech, kdy se mělo mnohem víc věnovat preventivním opatřením a pracovat s rodinami tak, aby k odebrání dítěte nemuselo dojít. Ani samotná stanoviska Evropského soud pro lidská práva však nemají „možnost výrazně ovlivnit smutnou realitu nařizování ústavní výchovy v ČR. Řešení problému tkví zejména na úrovni sociální práce s rodinami.“ (Dohnalová, 2011, s. 3) Proto jsou stěžejním tématem práce metody sociální práce používané orgány sociálně-právní ochrany dětí, které budou blíže rozvedeny v kapitolách 2 – 4.

1.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

V této podkapitole se bude autor věnovat tomu, co znamená pojem sociálně-právní ochrana dětí, aby bylo zřejmé, co má primárně zabezpečovat, a které orgány v rámci veřejné správy sociálně-právní ochranu zajišťují. Sociálně-právní ochranu dětí zabezpečuje stát, který tímto dbá na to, že děti v České republice budou mít garantována práva, které společnost vyspělých zemí považuje za důležitá.

1.1.1 Sociálně právní ochrana dětí

Sociálně-právní ochranou dětí se podle Tomeše (2002, s. 152) rozumí zejména poskytnutí zvýšené ochrany ze strany státu nezletilým dětem, tedy osobám, které nejsou schopny odvrátit působení negativních vlivů na jejich osobu a vývoj.

„Sociálně-právní ochrana dítěte představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. Ochrana dítěte, která je širším pojmem než sociálně-právní ochrana, tak zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte, a je proto upravena v různých právních odvětvích a v právních předpisech různé právní síly. Tvoří tak předmět činnosti celé řady orgánů, právnických a fyzických osob, a to v závislosti na jejich působnosti. Ochrana dítěte a zajišťování

jeho práv se promítá do právních předpisů v oblasti rodinně právní, sociální, školské, zdravotní, daňové, občanskoprávní, trestní apod., a z toho také vyplývá okruh subjektů, které ji realizují. Z této skutečnosti je zřejmé, že právní úpravu ochrany dítěte nelze zahrnout do jediného právního předpisu. Deklarace práv dítěte, přijatá VS OSN 20. listopadu 1959 a Úmluva o právech dítěte přijatá v roce 1989, deklarují rodinu jako základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, která musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla plnit svou úlohu. Dítě tak ve smyslu těchto mezinárodních dokumentů potřebuje pro svou tělesnou a duševní nezralost zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením a po něm.“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016)

V současné době se sociálně-právní ochrana dětí – respektive orgány, které vykonávají sociálně-právní ochranu dětí v praxi, zaměřuje především na:

- snahu nalézt rovnováhu mezi ochranou dětí a ochranou rodičovských práv,
- vymezení kompetencí státních institucí v oblasti možné intervence do integrity a soukromí rodiny a dítěte
- vyvážení instrumentů prevence a represe v právních normách i v procedurálních postupech sociální práce. (Pémová, Ptáček, 2012, s. 14)

Uvedené v praxi znamená, že orgány sociálně-právní ochrany dětí musí důkladně zvážit ohrožení dítěte, zda odůvodňuje zásah do rodičovských práv, zda jeho kompetence odůvodňují vstup do soukromí rodiny a zda ve své sociální práci dostatečně využily preventivní aktivity, než přistoupí k trestání rodiny či dítěte. K tomuto náročnému vyvažování, hodnocení rizik, volení vhodných opatření je nutné využít nástrojů, které by byly hodnotitelné a jednotné v rámci celé republiky – např. metody vyhodnocení situace dítěte a individuálního plánování situace dítěte a jeho rodiny.

Posláním sociálně-právní ochrany dětí je ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny a zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováno ve vlastní rodině při respektování lidských práv a svobod. Podle Tomeše (2002, s. 152) se sociálně-právní ochranou dětí rozumí zejména poskytnutí zvýšené

ochrany ze strany státu nezletilým dětem, tedy osobám, které nejsou schopny odvrátit působení negativních vlivů na jejich osobu a vývoj.

Cíle, kterých má sociálně-právní ochrana dětí dosáhnout, jsou definovány jako:

- ochrana rodičovství a rodiny
- zájem a blaho dítěte
- příznivý vývoj a řádná výchova dětí
- pomoc rodině nalézt soudržnost a obnovit vlastní zdroje. (Pémová, Ptáček, 2012, s. 15)

V ustanovení § 1 Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění, je charakterizována ochrana státu jako:

- a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.“ (zdroj zákon č. 359/1999)

V ustanovení § 4 Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, jsou přesně vymezeny orgány, které zabezpečují sociálně-právní ochranu dětí:

„**a)** krajské úřady,

b) obecní úřady obcí s rozšířenou působností,

c) obecní úřady a újezdní úřady; ustanovení tohoto zákona o obecních úřadech se vztahují i na újezdní úřady,

d) ministerstvo,

e) Úřad,

f) Úřad práce České republiky - krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu (dále jen „krajská pobočka Úřadu práce“).

(2) Sociálně-právní ochranu dále zajišťují

a) obce v samostatné působnosti,

b) kraje v samostatné působnosti,

c) komise pro sociálně-právní ochranu dětí,

d) další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny, (dále jen "pověřená osoba").“

1.1.2 Sociálně-právní ochrana dětí v systému veřejné správy

„Moderní sociálně-právní ochranu dětí můžeme charakterizovat jako centrálně garantovanou, ale lokálně provozovanou.“ (Pémová a Ptáček, 2012, s. 27) Znamená to, že stát centrálně vytváří podmínky realizace ochrany práv dětí (legislativa, metodiky, finance), ale samotná ochrana práv dětí probíhá na místní úrovni prostřednictvím přenesení výkonu státní správy na obce s rozšířenou působností – výkon státní správy je přenesen na samosprávu, která od státu obdrží dotace na její zajištění.

Stát dává mantinely pro výkon sociálně-právní ochrany dětí v podobě platné legislativy, kterou se snaží modifikovat na základě zpětných vazeb z praxe a také na základě moderních trendů a požadavků z mezinárodního prostředí. Stát také vytváří podmínky a dohlíží na to, aby výkon sociálně-právní ochrany dětí zajišťovali pracovníci s odpovídajícím vzděláním, které si dále doplňují.

Orgány na místní úrovni pak vykonávají sociálně-právní ochranu dětí s potřebnou znalostí místních podmínek, komunity a prostředí, v němž děti vyrůstají. Samospráva se podílí na zajištění sítě služeb, které v dané lokalitě působí a pomáhají ohroženým dětem a jejich rodinám zajistit potřebné prostředí pro život. Samospráva vytváří komunitní plán rozvoje sociálních služeb, podílí se na financování sociálních služeb a intervnuje k vytvoření služeb chybějících. (Pémová a Ptáček, 2012, s. 28)

Pro názornost uvádím tabulku kompetencí vytvořenou podle textu Pémové a Ptáčka (2012, s. 28 – 29):

Tabulka č. 1 Tabulka kompetencí

Stát:	Samospráva:
Právní podmínky sociálně-právní ochrany	Výkon sociálně-právní ochrany vůči konkrétním dětem na daném území
Organizace sociálně-právní ochrany	Vytváření multidisciplinární sítě odborných i dobrovolnických služeb ochrany dítěte a podpory rodiny
Koordinace a metodické vedení	Monitoring a analýzy rizikových faktorů ohrožení a vytváření preventivních programů

Financování systému	Vytváření a financování komunitního plánu v oblasti sociálních služeb
Kontrolní činnost	

1.2 Cílová skupina sociálně-právní ochrany dětí

V minulé podkapitole byl vysvětlen pojem sociálně-právní ochrany dětí a její postavení v systému veřejné správy. Rovněž byly vysvětleny rozdíly mezi orgány SPOD v jejich svěřených kompetencích. Nyní je potřeba se věnovat vysvětlení cílové skupiny – tedy kdo je objektem sociálně-právní ochrany.

Sociálně-právní ochrana se poskytuje dětem ve věku do 18 let a podporuje další osoby v rodině či v náhradní rodině ve vztahu k těmto dětem.

Zejména se jedná o:

- děti, jejich rodiče zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti či nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti,
- děti, které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy,
- děti, které vedou zahálčivý nebo nemravný život (zanedbávají školní docházku, nepracují, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin či čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně páchají přestupky či jinak ohrožují občanské soužití),
- děti, které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte,
- děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo podezření ze spáchání takového činu,
- děti, které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťující nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než šest měsíců,
- děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami,

- děti, které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami používajícími doplňkové ochrany, a na které se na území ČR nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu,
- a dále na osoby, které mají zájem o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli, pěstouny či pěstouny na přechodnou dobu.

V případě nezletilých dětí, které nabyly plné svéprávnosti, se sociálně právní ochrana poskytuje pouze v rozsahu stanoveném zákonem (§ 2, zákona 359/99, Sb., o SPOD).

1.3 Metody sociální práce používané pracovníky orgánů SPOD

V rámci této podkapitoly budou popsány metody sociální práce, které jsou aplikovány v praxi orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Jakýmsi obecným rámcem, v němž se OSPOD pohybuje, je případová sociální práce. Je definován Case management, případové konference, rodinné konference, sanace rodiny. Pro účely této práce je metoda vyhodnocení situace dítěte a individuální plánování ohroženého dítěte popsána podrobněji v další kapitole.

Smyslem případové sociální práce je podle Matouška (2013, s. 85) využití zdrojů, které má klient k dispozici, pozornost je soustředěna nejen na jednotlivce, ale i na jeho rodinu. Je nutné aktivizovat a podporovat klienta k žádoucím změnám, k řešení problémové situace. Případový pracovník musí mít přehled o nabízených formách pomoci, o nabídce různých institucí či odborníků. Spolupráce s těmito je nezbytná pro úspěšnou sociální intervenci.

Současným modelem, který je preferován v přímé práci s klienty v sociálně-právní ochraně dětí, je **Case management**. Volným překladem je tento model možné nazvat jako „vedení případu“ a je zařazen do systému případové sociální práce. „Jedná se o model práce s klienty, ve kterém SP (klíčový pracovník) koordinuje služby poskytované klientům, s tím, že do všech fází tohoto procesu je aktivně zapojen sám klient. Je-li klientem rodina, jsou do spolupráce zapojeny i děti, samozřejmě v závislosti na jejich věku, způsobilosti a komunikačním možnostech. Poskytování služeb je realizováno na základě společného posouzení potřeb klienta, z toho pak vyplývá vytvoření intervenčního plánu – tzn., co je potřeba změnit, jaké jsou priority těchto změn, jaký je cíl těchto změn, jak bude hodnoceno dosažení změn a jaké zdroje mohou být využity k jejich naplnění.“ (Pémová a Ptáček, 2012, s. 39)

V rámci modelu Case managementu jsou používány další metody. Jednou ze základních metod je **případová konference**. „Případová konference je strukturovaným setkáním klienta a jeho blízkých osob s profesionály za účelem nalezení společného nejvhodnějšího řešení situace klienta.“ (Matoušek, 2013, s. 270) „PK se dělí na úvodní (initial) a následné (review). Úvodní PK zpravidla zhodnotí situaci klienty a navrhne řešení formou individuálního plánu. Následné PK hodnotí naplňování individuálního plánu a eventuálně revidují jeho obsah podle aktuální situace klienta.“ (Matoušek, 2013, s. 271)

Další metodou je například **rodinná skupinová konference**. Dřív než se do situace zapojí odborníci, uskuteční se setkání rodiny a širšího příbuzenstva, které facilituje nestranný profesionál. Výstupem je plán vytvořený klientem. Předpokladem této metody je úvaha, že rodina a blízcí lidé jsou cenným zdrojem pomoci dítěti, jsou zdrojem řešení problémů. „RSK se využívají zejm. při řešení situace ohrožených dětí a mládeže, při přestoupení zákona, při řešení sousedských sporů. RSK umožňují nalézat rovnováhu mezi intervencí státu a kompetencemi rodiny. RSK posilují vazby v rodině a odpovědnost rodičů za chování dětí. Posilují i využívání zdrojů v místním společenství.“ (Matoušek, 2013, s. 305)

Další metodou je **sanace rodiny**, kterou Bechyňová popisuje následovně: „Sanace rodiny je soubor činností sociálně-právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány a/nebo ukládány převážně rodičům dítěte a dítěti ohroženému ve svém sociálním, biologickém a psychologickém vývoji. Sanaci rodiny realizuje multidisciplinární tým odborníků spolupracujících s dítětem a rodinou... Činnost týmu je průběžně koordinována, vyhodnocována, plánována, popř. nově definována podle aktuálních potřeb dítěte a rodiny. Koordinátorem je optimálně sociální pracovnice sociálně-právní ochrany dětí SPOD).“ (Bechyňová, 2012, s. 12) Termín sanace je zde záměrně popsán pro to, aby bylo více zdůrazněno, že bez vyhodnocování a individuálního plánování není možné v sociálně-právní ochraně dětí pracovat. Dítě a jeho rodina nežije ve vakuu, aby sociální pracovník mohl s rodinou pracovat sám, bez kooperace s dalšími subjekty – učitelem, lékařem, psychologem atd. Pro splnění cíle práce, tj. zabezpečení všech potřeb dítěte, je nutné poskládat všechny dostupné informace a formulovat kroky spolupráce.

Státem definovaným povinným nástrojem pro využívání případové práce je Vyhodnocení situace dítěte a individuální plán ohroženého dítěte. Tento nástroj je blíže rozveden v následující kapitole.

Uvedené metody (případové konference a vyhodnocení situace dítěte a individuální plánování) jsou přímo definovány v § 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění jako povinnost v rámci preventivní a poradenské činnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností:

- „a) sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťovat příčiny jejich vzniku,
- b) činit opatření k omezování působení nepříznivých vlivů na děti,
- c) pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, a to zejména z hlediska posouzení, zda se jedná o dítě uvedené v § 6, podle druhu a rozsahu opatření nezbytných k ochraně dítěte, a poskytovat pomoc rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte,
- d) zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny podle písmene c) individuální plán ochrany dítěte, který vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny,
- e) pořádat případové konference pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin, a to ve spolupráci s rodiči a jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dalšími přízvanými osobami, zejména zástupci škol, školských zařízení, zařízení poskytovatelů zdravotních služeb, orgánů činných v sociální oblasti, orgánů policie, státních zástupců, odborných pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče, poskytovatelů sociálních služeb a pověřených osob; pro účast na případové konferenci platí § 38 odst. 7 obdobně.“

Uvedené metody sociální práce stát tedy ukotvil do zákona, aby zajistil, že budou orány sociálně-právní ochrany dětí využívány. Jedná se o jednu z aktivit v rámci procesu transformace péče o ohrožené děti.

2 VYHODNOCOVÁNÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY A INDIVIDUÁLNÍ PLÁNOVÁNÍ OHROŽENÉHO DÍTĚTE

V úvodu této kapitoly je třeba osvětlit, proč je kladen důraz na vyhodnocování a plánování v kontextu práce s dítětem a jeho rodinou. Je všeobecně platné, že rodina má v životě dítěte ničím nezastupitelnou roli a ze strany státu si tak zaslouží naprosto unikátní ochranu. Rodiny dělíme na funkční, problémové, dysfunkční a afunkční. Funkční rodiny mívají přechodné problémy, které mohou sami vyřešit. V problémové rodině se vyskytují závažnější poruchy, které ohrožují rodinný systém či vývoj dítěte a vyžadují jednorázovou či krátkodobou pomoc zvenčí. V dysfunkční rodině se vyskytují vážné a dlouhodobé poruchy funkcí rodiny (biologická, výchovná, socializační, emocionální, ochranná, rekreační funkce) a sociální pracovníci řeší dilema, zda podporovat takovou rodinu ve výchově či zajistit dítěti náhradní rodinnou péči. V afunkční rodině jsou poruchy tak velkého rázu a dítěti takovým způsobem škodí, že je nutné umístit dítě mimo rodinu. (Procházka, 2012, s. 113) Aby tato posouzení mohli sociální pracovníci provést co nejlépe, aby toto posouzení bylo srozumitelné rodičům i ostatním relevantním subjektům, potřebují jednotnou strukturovanou metodu, která jim pomůže zhodnotit potřeby dítěte i kapacitu rodičů.

Transformace systému péče o ohrožené děti a proces reformy již byli v této práci zmíněny. Smysl změn tkví v tom, že je třeba řádně naplňovat potřeby dítěte a zároveň zachovat právo dítěte na péči v rodině či alespoň co nejintenzivnější kontakt s jeho rodinou. Kromě rozvoje sítě sociálních služeb, podpory náhradní rodinné péče je třeba také sjednotit práci orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Základním nástrojem těchto změn je vyhodnocování situace dítěte a individuální plánování. (Manuál implementace vyhodnocování situace dítěte a rodiny a tvorby individuálního plánu ochrany dítěte, 2014, s. 5)

Vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny (dále jen „VSD“) spolu s individuálním plánováním ochrany dítěte (dále jen „IPOD“) jsou metodou sociální práce orgánů sociálně-právní ochrany dětí, která má základy v případové sociální práci (casework). Podle Matouška jsou v případové sociální práci formulovány specifické cíle práce podle toho, s jakým problémem se na pracovníka klient (nebo jiný subjekt) obrací. (Matoušek, 2013, s. 263) Jedná se o metodu používanou v sociálně-právní ochraně dětí a cíl práce je tedy definován zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů. Ze zákona vyplývá jasný cíl práce – zlepšení situace dítěte tak, aby bylo eliminováno jeho ohrožení. Na rozdíl od sociálních služeb není tedy cílem zakázka klienta, nýbrž nejlepší zájem

dítěte. Matoušek konstatuje, že případová práce je charakteristická tím, že sociální pracovník by měl být s klientovým případem seznámen, měl by „zjistit klientovy silné i slabé stránky, jeho klíčové vazby na lidi, jeho obavy a ambice, hodnotovou orientaci. Z toho všeho pracovník může usuzovat na to, kde jsou příležitosti pro žádoucí změny.“ (Matoušek, 2013, s. 263) Případová práce by měla zmapovat a využít také existující podpůrné vazby klienta.

Vyhodnocování a individuální plánování jako základní metoda sociální práce pro orgány sociálně-právní ochrany dětí s cílem zefektivnit práci s dítětem a rodinou vychází z potřeby vytvoření systematizovaného způsobu hodnocení ohroženého dítěte. Hodnocení má umožnit objektivní rozhodnutí o opatřeních směrem k dítěti a rodině. Tento nástroj vytváří podklad pro další rozhodování – např. rozhodování soudů, je přenositelný v případě stěhování rodiny a vytváří přehled objektivních dat, které pak v podobě individuálního plánu tvoří základ práce s rodinou. (Pémová a Ptáček, 2012, s. 49)

Pro to, aby vyhodnocení a IPOD mohly být používány efektivně, je nutné využívat doprovodně různé další metody a techniky, např. sociální terapii, případové konference, mediaci, sociální práci s rodinou, rodinné skupinové konference atd. (Racek, Solařová, Svobodová, 2014, s. 8)

2.1 Ukotvení vyhodnocování a individuálního plánování situace dítěte v legislativě

Podle § 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, přičemž podrobné vyhodnocení se provádí v případě zjištění ohrožení dítěte, vyhodnocení se provádí pravidelně. Na základě vyhodnocení orgán sociálně-právní ochrany dětí zjistí, zda dítě potřebuje sociálně-právní ochranu a zda druh a rozsah přijímaných opatření odpovídá potřebám dítěte. Pro nové případy platí ze zákona lhůta 30ti dnů pro vyhodnocení, v případě akutního ohrožení dítěte (jeho života či zdraví) se vyhodnocování provádí až po prvotní intervenci (opatření, které vede k záchraně života apod.).

V ustanovení § 10 odst. 3) zákona o sociálně-právní ochraně dětí je uvedeno, že „Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen

c) pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, a to zejména z hlediska posouzení, zda se jedná o dítě uvedené v § 6, podle druhu a rozsahu opatření nezbytných k ochraně dítěte, a poskytovat pomoc rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte,
d) zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny podle písmene c) individuální plán ochrany dítěte, který vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny,....“

Další podrobnosti, zaměření a rozsah vyhodnocení upravuje Vyhláška č. 473/2012 Sb., ze dne 17. prosince 2012 o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Orgány sociálně-právní ochrany dětí mají možnost zvolit formu vyhodnocení a individuálního plánování, které vyhovují jejich potřebám, ale musí dodržet rámec daný uvedenou vyhláškou. V různých oblastech České republiky jsou tak používány jiné formuláře, které vedou ke stejnému cíli.

2.2 Cíle vyhodnocování

„Pro sociální pracovníky bylo vždy klíčové pochopení toho, co se s dítětem děje, když existují obavy, že jeho zdraví a jeho vývoj jsou ohroženy nebo poškozovány. Aby se tyto informace dověděli, v praxi realizovali šetření na místě, kde dítě žije, vedli rozhovory s dítětem, s rodiči, pečovateli, kontaktovali školu nebo jiné spolupracující organizace. Nově zaváděná metoda vyhodnocování potřeb pomáhá seřadit a utřídit šetřením získané informace do celistvého pohledu na dítě a situaci kolem něj.“ (Racek, Solařová a Svobodová, 2014, s. 6)

Podrobné vyhodnocování a následně i individuální plánování situace dítěte musí naplnit následující cíle:

- identifikovat potřeby dítěte a rodiny, ověřit, zda jsou potřeby dítěte naplňovány;
- zaměřit se na silné stránky rodičů, pečovatelů a prostředí, v němž dítě žije;
- nalézt vhodné formy podpory a pomoci pro naplňování dětských potřeb jak v rodině, tak v širším prostředí;

- zhodnotit situaci dítěte v kontextu celé rodiny a širšího okolí, zda i zde existují rizika či zdroje;
- vytvořit společně s rodinou a spolupracujícími individuální plán pro řešení situace ohroženého dítěte (Racek, Solařová a Svobodová, 2014, s. 8).

2.3 Principy vyhodnocování

Aby vyhodnocení a individuální plánování mělo svůj význam, plnilo výše uvedené cíle a především fungovalo jako základní nástroj pomoci dítěti, musí být založeno na těchto principech:

- vyhodnocování je založeno na znalostech o vývoji dítěte, teorii citové vazby, pohledu dítěte, sociálním vyloučením, diskriminaci apod.;
- je založeno na důkazech – všechny použité zjištění musí mít své zdroje, nemůže být založeno na domněnkách;
- je to proces, nikoliv jednorázové opatření;
- je zaměřeno na dítě – dítě je v centru pozornosti, názor dítěte je prioritní, pracovník se musí snažit o pochopení přání a pocitů dítěte;
- bezpečnost dítěte je na prvním místě – ohled na dopady vyhodnocení a konkrétních opatření na dítě, pokud by byly některé informace ohrožující, musí být proces přizpůsoben dítěti a jeho bezpečí;
- informovanost – všichni zúčastnění včetně dítěte musí být informováni o tom, že probíhá proces vyhodnocování (v případě individuálního plánování je zapotřebí angažovanost zúčastněných);
- spolupráce – přesvědčit rodinu a dítě k aktivní spolupráci a rovněž zaangažované instituce a odborníky;
- podpora – v celém procesu je důležité zaměřit se na pozitivní aspekty v situaci dítěte a rodiny, jde o podporu rodičů a pečovatелů v tom, aby rozvíjeli své pozitivní zdroje;
- jedinečnost – vyhodnocení a individuální plánování je zaměřeno na konkrétní dítě, jeho individualitu, individuální potřeby;
- celostní přístup – na situaci dítěte se hodnotitel dívá z mnoha různých pohledů. (Racek, Solařová a Svobodová, 2014, s. 8-9)

2.4 Proces vyhodnocování

Vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny není možné zjednodušit na jednorázovou aktivitu pracovníka. Aby plnilo své cíle a dodržovalo výše uvedené principy, musí se jednat o proces, který je ukončen až ve chvíli, kdy dítě není vyhodnoceno jako ohrožené. Proto, aby si to pracovníci uvědomovali, je vyhodnocování a individuální plánování rozděleno do několika fází, z nichž každá musí splnit dané kroky. (Racek, Solařová a Svobodová, 2014, s. 10)

Po oznámení nejprve proběhne úvodní vyhodnocení a přidělení případu – první fází je provedení úvodního vyhodnocení, kdy je třeba zhodnotit dle dostupných informací míru ohrožení dítěte. I úvodní vyhodnocení musí být průkazné, tzn. s písemným výstupem. Pokud dítě je ohrožené, zpracovává se podrobné vyhodnocení.

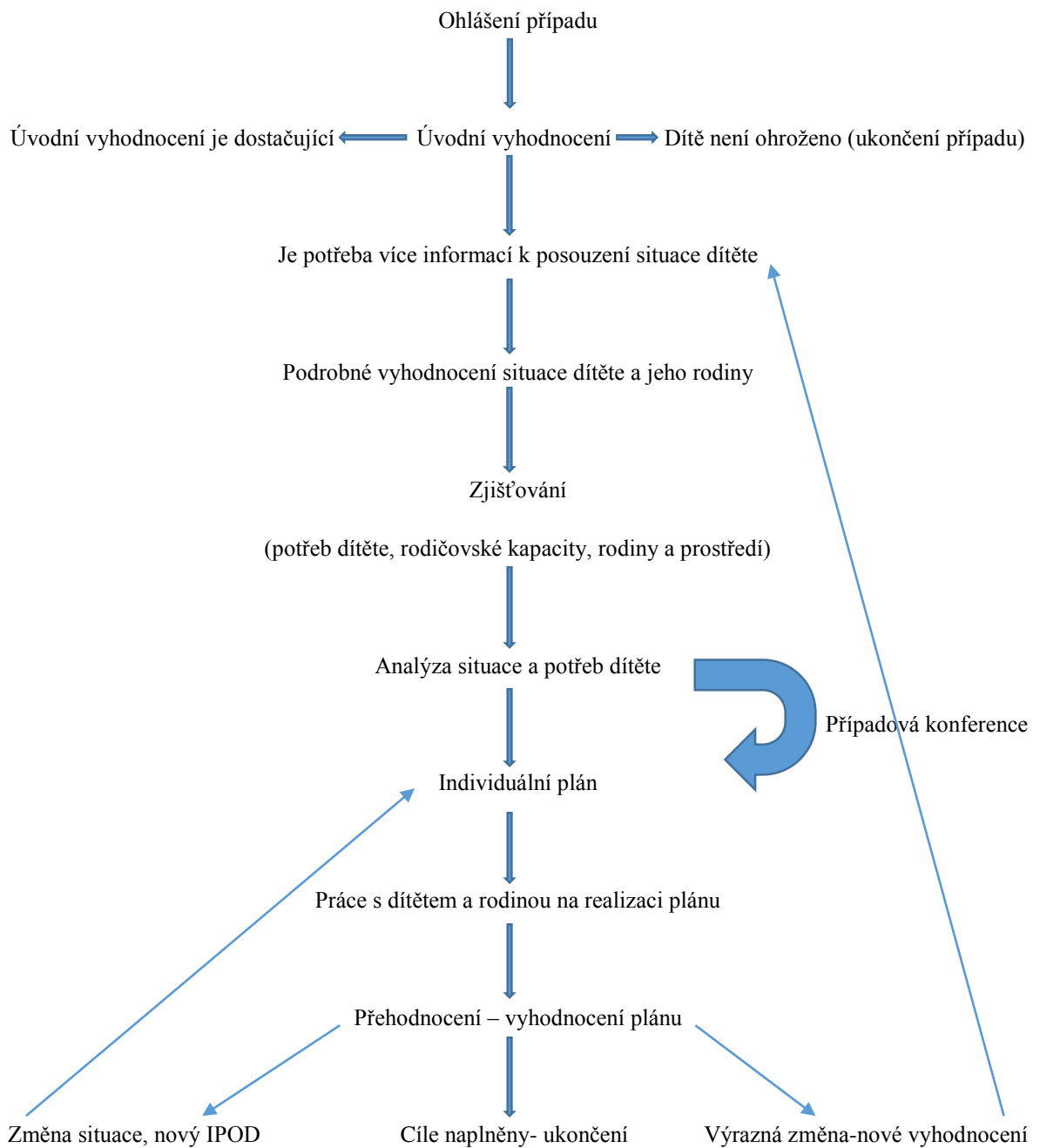
Podrobné vyhodnocení – jedná se o komplexní analýzu situace dítěte. Je potřeba zjistit velké množství informací všemi nástroji, které má sociální pracovník k dispozici (především rozhovory s dítětem a rodiči, spolupracujícími odborníky, šetření atd.).

Výstupem podrobného vyhodnocení je individuální plán ohroženého dítěte (IPOD), který musí být sestaven především ve spolupráci s rodinou a činnými odborníky. Jeho obecným cílem je eliminovat ohrožení dítěte.

Práce s dítětem a rodinou na realizaci plánu je nejdůležitější fáze procesu, kdy jsou všichni seznámeni se svými úkoly a sociální pracovník, kromě realizace svěřených opatření, dohlíží nad tím, zda podpora poskytována rodině jinými službami, je naplňována.

Přehodnocení plánu se realizuje ve stanovenou dobu, a pokud se děje něco mimořádného, i dříve. Probíhá v podobném režimu jako tvorba IPOD. (Racek, Solařová a Svobodová, 2014, s. 10)

Následující obrázek má graficky přiblížit výše popsany proces.

Obr. 1. Proces vyhodnocování (Racek, Solařová a Svobodová 2014, s. 10)

2.5 Vyhodnocovací rámec

Vyhodnocování potřeb dětí je zaměřeno na tři oblasti života dítěte. V následujícím obrázku je graficky znázorněn vyhodnocovací rámec a všechny potřeby dítěte rozdělené na tři oblasti (vývojové potřeby dítěte, rodičovská kapacita a rodina a prostředí) jsou rozloženy

do tří stran trojúhelníku. Tyto oblasti jsou zásadní pro zdravý a bezpečný vývoj dítěte. (Racek, Solařová a Svobodová, 2014, s. 11) Navíc všechny tři oblasti spolu souvisí, jsou provázány. Například pro to, aby se dítě dobře rozvíjelo i v oblasti sebepojetí, musí mít dobře naplněnu potřebu interakce s rodičem a zároveň vyrůstat v prostředí, kde je přijímáno. „Kdo jsme a za koho se považujeme, souvisí s kulturou, ve které jsme vyrostli, a se sociálním prostředím, v němž se nacházíme.“ (Hayes, 2000, s. 27) Sociální pracovník musí všechny oblasti života dítěte prozkoumat a zhodnotit, zda jsou naplňovány potřeby dítěte. Pokud nejsou potřeby dítěte naplňovány v dostatečné míře, je třeba vytvořit individuální plán práce s ohroženým dítětem a jeho rodinou.

Obr. 2. Vyhodnocovací rámeček (Racek, Solařová a Svobodová, 2014, s. 11)

Rozlišujeme vyhodnocení úvodní, které slouží k prvotnímu určení, nakolik je dítě ohroženo a poté se stanoví rychlost a intenzita možných opatření. V případě rizika ohrožení dítěte se přistoupí k podrobnému vyhodnocení a vytvoření individuálního plánu ochrany dítěte. Podrobné vyhodnocení se zabývá komplexním hodnocením potřeb, rizik a silných stránek z hlediska dítěte, jeho rodiny a širšího prostředí. (MPSV, 2016)

2.6 Nástroje metody vyhodnocování a individuálního plánování

Pro to, aby sociální pracovník mohl situaci dítěte zhodnotit a v případě ohroženého dítěte i naplánovat další práci s rodinou, je k dispozici jednak formulář k vyhodnocování dítěte a metodika vyhodnocování. Co se týče formuláře, který je pro pracovníka jakýmsi vodítkem,

existuje formulář zpracovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR, ale i další formuláře, které zpracovaly neziskové organizace či samotné obecní úřady obcí s rozšířenou působností (viz. přílohy PIII a PIV). Stejně tak je to i s metodikou – existuje metodika ministerstva, ale i metodiky neziskových organizací.

Proces vyhodnocování probíhá v několika fázích a je cyklickým. Neustále se při práci s dítětem a rodinou opakuje, doplňuje a ukončuje se v případě, že jsou splněny všechny úkoly vyplývající z individuálního plánu dítěte.

Zdroje pro vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny (a pro následné individuální plánování) jsou záznamy ze spisu u již evidovaných případů, setkání s dítětem, setkání s rodinou, setkání s pracovníky spolupracujících organizací - sociální pracovník, klíčový pracovník, pedagogický pracovník, zdravotní pracovník, individuální plán dítěte v sociální službě, vzdělávací plán dítěte – škola, školské zařízení, pozorování, odborné zprávy a posudky, pomocné škály a dotazníky, výstupy z případové konference (Racek, Solařová a Svobodová, 2014, s. 13)

Z vyhodnocení situace dítěte se vytváří zpráva, která musí být založená na důkazech, psaná srozumitelně a tak, aby ji mohl číst rodič, případně dítě. Vyhodnocení hledá pozitivní pohled na dítě a jeho okolí. Se zprávou vyhodnocení by mělo být seznámeno dítě a jeho rodiče a měli by dostat zprávu k dispozici. (MPSV, 2016)

Individuální plán ochrany dítěte (IPOD) je vypracován na základě podrobného vyhodnocení. Je konkrétní a realistický, má stanoveny měřitelné výstupy, jsou v něm stanoveny termíny, odpovědné osoby. Pracovník musí dbát na to, aby byl IPOD srozumitelný dítěti i jeho rodičům, a aby byl vždy připravovaný s rodinou. (MPSV, 2016)

IPOD je „nadřazen“ ostatním IP – ZDVOP, zařízení pro výkon ÚV. Individuální plány jiných organizací nemohou být shodné, neboť se zaměřují vždy pouze na dílčí oblast života dítěte a jeho rodiny, na rozdíl od IPOD orgánu sociálně-právní ochrany dítěte, který je nadřazen všem ostatním plánům a všichni jsou povinni se IPOD řídit.

Dva důležité principy, kterými by se měl sociální pracovník v procesu vyhodnocování a individuálního plánování řídit, jsou:

- Aktivizace rodiny
- Participace dítěte (Manuál implementace vyhodnocování situace dítěte a rodiny a tvorby individuálního plánu ochrany dítěte, 2014, s. 7)

Bez toho, že by pracovník do procesu zaangažoval rodinu a dítě, nemůže tato metoda fungovat, nebude efektivním nástrojem pro změnu v rodině, které je třeba dosáhnout. Principu participace, zapojení dětí, se bude práce věnovat v následující kapitole.

3 PARTICIPACE – ZAPOJENÍ DĚTÍ DO PROCESU VYHODNOCOVÁNÍ A INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNOVÁNÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY

V předchozí kapitole byla popsána metoda vyhodnocování a individuálního plánování situace dítěte a jeho rodiny. Pro funkčnost či efektivitu této metody je důležité, aby sociální pracovník zaangažoval dítě i jeho rodiče. Je důležité znát názor dítěte a co nejvíc dítě do procesu zapojit – nejen do vyhodnocování, ale především do tvorby individuálního plánu. V procesu vyhodnocování pracovník zjišťuje především názor dítěte a informace o dítěti i od dítěte. Při tvorbě individuálního plánu je pak zapotřebí, aby se dítě od určitého věku (posouzení vhodnosti záleží na pracovníkovi) podílelo na řešení, případně se alespoň seznámilo s tím, co se kolem něj a s ním bude dít.

3.1 Princip zapojení dětí

„Dítě je středem vyhodnocování. Celý proces se točí jen kolem dítěte, blaho a bezpečí dítěte je na prvním místě a je také cílem celého procesu. Proto je zřejmé, že dítě se vyhodnocování účastní, a to nejen jako objekt k pozorování, ale také jako subjekt, který se k vyhodnocování vyjadřuje. Dítě je do procesu zapojeno v každém věku, samozřejmě přiměřeně jeho rozumovým schopnostem. Nelze provést vyhodnocování potřeb dítěte, pokud není dítě přítomno.“ (Racek, Solařová a Svobodová, 2014, s. 12)

Zapojení spočívá především ve sdělení vlastního názoru dítěte na situaci a na navrhovaná opatření týkající se dítěte a zohlednění tohoto názoru. V rámci sociální práce jde o aktivizaci dítěte k řešení situace. Dítě je třeba motivovat, podporovat, vést, informovat ho aktivně o všech záležitostech, které se jej týkají. (Pémová, 2012, s. 49)

Autor se domnívá, že způsob zapojení dítěte do řešení vlastní situace, situace celé rodiny – možnosti dítěte situaci aktivně řešit mohou být omezené, důležité je proto aspoň aby mohlo vyjádřit svůj názor. K tomu je třeba citlivého přístupu pracovníka – vytvořit prostor, motivovat, vést, ale nezatížit dítě přílišnou odpovědností. Vzniká otázka - mají pracovníci dostatečné kompetence ke komunikaci s dítětem? Pro vyjádření názoru dítěte není nikde stanovena věková hranice, v podstatě každé dítě by mělo dostat příležitost vyjádřit se ke všem záležitostem, které se jej týkají, bez ohledu na věk či mentální vyspělost. Povinností orgánů sociálně-právní ochrany dětí a soudů je vždy se ptát na názor dítěte od věku 12 let, dolní hranice však neexistuje.

Sociální pracovník při řešení situace dítěte pracuje s názorem tím způsobem, že ho znamená a vždy zohlední, i když je v rozporu s tím, co považuje pracovník či rodiče a ostatní odborníci za nejlepší řešení. (Pémová, 2012, s. 52)

Požadavek (princip) na zapojení dítěte do procesu vyhodnocování a individuálního plánování má oporu v zákonné úpravě, a to konkrétně v Úmluvě o právech dítěte, v zákoně o sociálně – právní ochraně dětí (právo vyjádřit názor - §8 odst. 2, povinnost dítě informovat - §8 odst. 3), v občanském zákoníku (částečná způsobilost) i v Národní strategii ochrany práv dětí.

Zdůvodnění zákonem má jistě své opodstatnění, o zákony se lze opřít, i pokud je potřeba něco vynutit. Ale prostě a lidsky je nutné vyslovit přesvědčení, že názor dítěte by měl být slyšen. Nikoliv zprostředkovaně, ale přímo od dítěte. „Pocity dětí jsou důležité a měly by být brány v úvahu mnohem více, než bývá obecně zvykem.“ Je možné, že sociální pracovníci mohou mít obavy dítě vtáhnout do řešení jeho situace, mohou mít obavy dítěti naslouchat. „Neznamená to, že bychom měli dětem dovolit rozhodovat, ale děti by se měly aktivně podílet na hledání závěrů v záležitostech, které se jich týkají. Je to poměrně nová myšlenka, že i děti mají svůj názor – dospělí to přece vědí nejlíp.“ (Smith, 2004, s. 11)

3.2 Nástroje pro zapojení dětí

Sociální pracovníci si mohou vybrat z široké palety možných komunikačních nástrojů, konkrétních technik a způsobů práce s dítětem. Díky tomu je komunikace s pracovníkem dítěti příjemnější než běžný rozhovor, je vedena hravým způsobem a pracovník volí techniky vhodné k věku dítěte a problematice, které se potřebuje věnovat.

V této podkapitole jsou přiblíženy nástroje, které využívají sociální pracovníci oddělení sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu Vsetín, a které byli při zpracování této práce k dispozici. Vzhledem k omezenému rozsahu práce byly zvoleny jen vybrané nástroje, které nejlépe ilustrují možnost pracovníka zapojit dítě do procesu vyhodnocování. Před konkrétní technikou je vždy uveden zdroj, původ techniky.

Tým pro zapojení dětí, který působí ve městě Sheffield, se podělil o své nástroje i s Českou republikou. Techniky jsou získány prostřednictvím nadace Lumos.

Jednostránkový profil – technika umožňuje využití v mnohých prostředích, kde se pracuje s dětmi (sociální oblast, školství, pobytové služby apod.). Na technice je možné pracovat jak s blízkými osobami dítěte, tak s dítětem samotným, záleží na efektu, kterého chceme dosáhnout – zda potřebujeme, aby dítě slyšelo od okolí své silné stránky nebo aby si uvědomilo samo, co je na něm samotném skvělé. Pro sociální pracovníky je tato technika využitelná jako diagnosticko-terapeutický nástroj, kdy pracovník s dítětem může rozebrat podporu důležitou pro dítě.

Dobry a špatny den – technika doplňující Jednostránkový profil, ale zároveň dobře použitelná i samostatně. Má opět terapeutickou i diagnostickou funkci a pracovník díky ní zjistí mnoho informací o možném ohrožení dítěte či úskalích v jeho životě.

Další techniky: Kouzelná hůlka, Komunikační tabulka, Moje cesta, Hra s emocemi, Doplnování vět, Jak udělat dokonalý den, Obrázek mého nejhezčího dne, Na mém pustém ostrově, Můj báječný sen, Mapa vzteku. Ukázka technik je vložena do příloh této práce.

Kids' Skills, výcvik v technice zajišťuje organizace Dalet. Jedná se metodu práce s dítětem realizovanou v patnácti krocích. Principem metody je pomoci dítěti dosáhnout změny ve svém chování jeho vlastními nápady a hravým způsobem. V příloze je vložena mapa, která dítěti přibližuje proces změny.

Speciální techniky sociální terapie, techniky jsou shromážděny a publikovány ve stejnojmenné knize Mgr. Evy Zakouřilové. Jedná se například konkrétně o techniky Mí dobří rádcové, Moje rodina, Srdce, Ruka, Strom s panáčky... (Zakouřilová, 2008), autor do příloh práce vložil jednu z technik jako příklad.

Techniky šířené organizací Amalthea jsou například Rodokmen, Ekomapa, Kniha života, Mocný ochranný štít, Čmáranice, Moje tři přání, Moje hezké Já, Růžový keř, Osa života, Dva domečky a další.

Rodokmen – tato technika se dá použít u velmi malých dětí i dospívajících zejména když se dítě hodně ptá na svou rodinu, téma vlastní rodiny ho zajímá, chce zjistit, kam patří, odkud pochází. Je metodou práce pro podporu identity dítěte, zmapování jeho nejbližších. Můžeme

využit k další práci s dítětem – povídat o vztazích dítěte k jednotlivým osobám (Ke komu v rodině máš nejbližší? Komu se nejvíc svěřuješ?).

Ekomapa – technika, která slouží ke znázornění vztahových aktivit. Jsou zde zahrnuti členové rodiny včetně širších příbuzných, přátelé, lidé, které má dítě rádo, se kterými má nějaký významnější vztah. Vztah znázorňujeme tak, aby byla jasná také jejich kvalita a směr interakce.

Knih život – cílem techniky je podpořit identitu dítěte, nalézt způsoby popsání a zvládnutí zármutku a traumatu, pomoci dítěti s plánováním jeho budoucnosti i pomoci dítěti rozvíjet jeho pozitivní vazby. Do knihy života patří chronologie životních událostí, příběhy kolem narození dítěte, významné změny, významní lidé, předměty z minulosti (fotky, diplomy, obrázky), pocity, příběhy o dítěti, popisy událostí související s traumatem.

Mocný, ochranný štít – technika zaměřena na budování pozitivního obrazu dítěte o sobě samém. Štít je rozdělen na čtyři části - silné stránky a dovednosti, lidé, kterým dítě může věřit, sny do budoucnosti a obavy.

Čmáranice – technika vhodná pro děti ve věku 5-7 let. Dítěti sdělíme, že budeme společně malovat obrázek, dítě namaluje první čáru, pak pracovník a postupně se střídají. Pracovník se snaží společnou kresbu někam směřovat – u kresby vede pracovník rozhovor a poté rozhovor o tom, co vzniklo (např. Co vidíš? Úsměv? Umíš se taky smát?).

Moje Tři přání – technika spíše diagnostická. Dítě si představí, že ulovilo zlatou ryбку a nyní si může přát Tři přání.

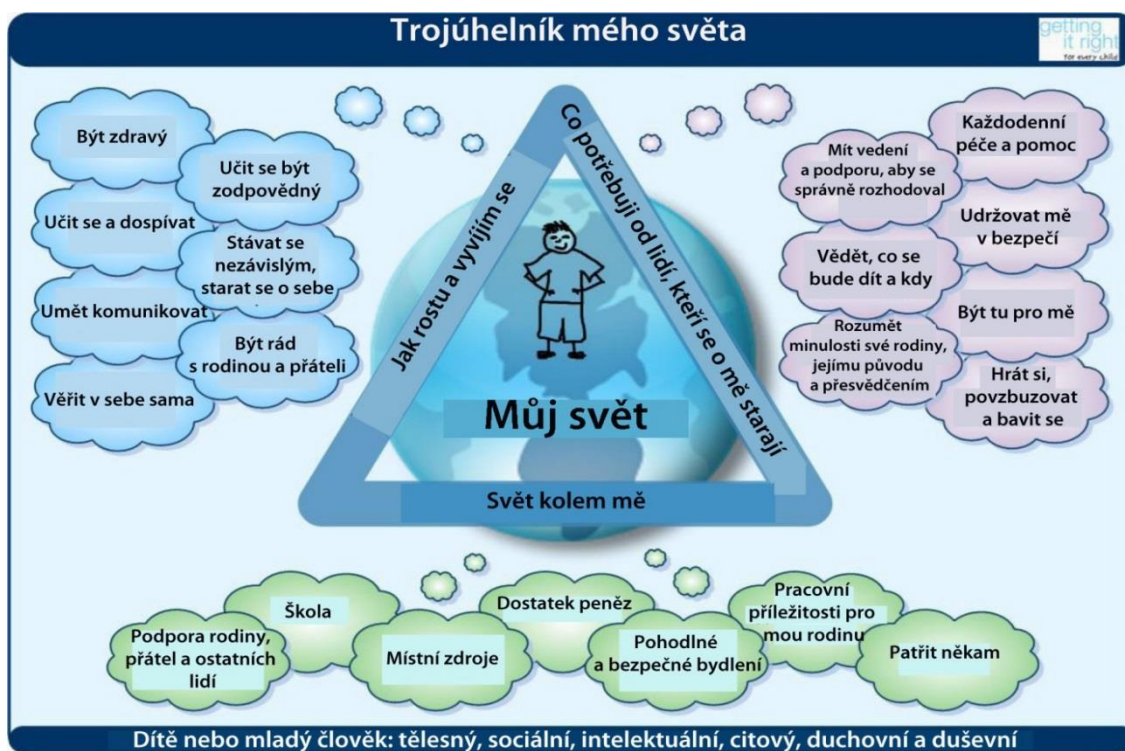
Moje hezké „JÁ“ – technika zaměřená na budování identity. Do každého květního lístku si dítě napíše v čem je dobré, co umí, co se mu daří, do lístku pod květem dítě napíše, co má hezké po mamě a co má hezké po tátovi

Růžový keř – technika určena pro dospívající dívky. Dívka má nakreslit květinu s pěti okvětními lístky a do každého okvětního lístku má poté napsat jedno přídavné jméno, které ji charakterizuje.

Osa života – technika diagnostická i terapeutická. Dítěti je předložen papír s přímkou, zde si samo dítě vyznačuje důležité body v jeho životě. Následně proběhne rozhovor o těchto pro dítě významných okamžicích v jeho životě.

Technika dva domečky pomáhá zjistit představy a přání u předškolního popřípadě dítěte mladšího školního věku ve vztahu k rodičům. Dítěti je předložen papír se dvěma úplně stejnými a jednoduchými domečky. Podmínkou je, že mezi nimi nesmí být žádný rozdíl. Poté dáme dítěti vybrat, který domeček je např. tatínka, který maminky. Dítě tak vybírá mezi mámou a tátou a dává nám informace o možných preferencích ve vztahu k nim.

Na závěr ukázka pomůcky ze Skotského modelu pomoci dětem „Getting it right“ – Učinit to správné pro každé dítě. Inspirací pro pracovníky může být Trojúhelník mého světa, který připomíná obrázek z kapitoly č. 2. Díky této pomůcce může sociální pracovník lépe zapojit dítě do procesu vyhodnocování i individuálního plánování, vysvětlit dítěti důvod rozhovoru či jinak tvořivě dítěti umožnit pochopení situace kolem něj.

Obr. 3 Trojúhelník mého světa (Skotsko, 2014)

4 VZDĚLÁNÍ A ROLE SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ

Otázkou však je, zda výše uvedené nástroje mají sociální pracovníci orgánů sociálně-právní ochrany dětí k dispozici, zda mají možnost účastnit se vzdělávacích akcí zaměřených na práci s dětmi nebo zda v konečném důsledku chtějí tyto nástroje využívat či mají primárně obavy z rozhovorů s dětmi.

Kvalifikační požadavky pro výkon profese sociálního pracovníka upravuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. V ustanovení § 109 a 110 uvedeného zákona jsou upraveny předpoklady vztahující se na sociální pracovníky vykonávající činnost v sociálních službách a při pomoci v hmotné nouzi, v sociálně-právní ochraně dětí, ve zdravotnických zařízeních, ve školách a školských zařízeních a ve věznicích a v azylových zařízeních. Sociální pracovník vykonává činnosti jako např. sociální šetření, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, depistážní činnost, krizovou pomoc, sociální poradenství a sociální rehabilitace nebo koordinuje poskytování sociálních služeb.

Předpokladem k výkonu povolání sociálního pracovníka je způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost podle § 110 zákona o sociálních službách.

Odbornou způsobilostí k výkonu povolání sociálního pracovníka je požadavek na vzdělání. Sociální pracovník by měl mít buď vyšší odborné vzdělání získané absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného podle zvláštního právního předpisu v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost, nebo vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zvláštního právního předpisu. Pokud nemá vzdělání výše uvedené, existuje výjimka, kdy může sociální pracovník splnit absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů v celkovém rozsahu nejméně 200 hodin a mít praxi při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 5 let, za podmínky ukončeného vysokoškolského vzdělání v oblasti jiných oborech studia. Další výjimkou je absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů celkovém rozsahu nejméně 200 hodin a praxe při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 10 let,

za podmínky středního vzdělání s maturitní zkouškou v oboru sociálně právním, ukončeného nejpozději 31. prosince 1998 (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů).

Proč je kladen na vzdělávání sociálních pracovníků takový důraz? Vzdělaný sociální pracovník by měl mít přehled o možnostech, které klientům nabízí, měl by disponovat širokou škálou nástrojů, z nichž zvolí nejvhodnější pro řešení dané situace. Vzdělaný sociální pracovník by měl umět vyvážit ve své roli kompetence byrokratické, které jej vedou k používání metod v rámci dané organizace či role, a kompetence pomáhajícího, filantropického a zapáleného člověka, který chce za každou cenu klientovi pomoci.

„Lze nalézt dvě protikladné představy o roli sociálních pracovníků. V prvním případě je sociální práce vnímána jako intuitivní činnost, nepříliš podložená metodikou, a jednání pomáhajících se odvíjí od toho, „jak to cítí“. Druhá představa, kterou lze spojovat s byrokratickým způsobem práce, vychází z premisy, že jen doslovné dodržování směrnic či metodiky zaručuje kvalitní práci.“ (Musil a Janebová, 2007, s. 59)

Autoři uvedeného článku navrhují tzv. „koncept uvážlivé pomoci“, který je snahou předejít riziku byrokratizace i intuitivní práce. Tento koncept předpokládá komplexní posouzení situace klienta (přípodobnění komplexnímu vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny), dialog mezi pomáhajícím a klientem (souvinnost s tématem této práce, kterým je zapojování dětí a rodiny do řešení jejich situace), využití metodiky – metodiky musí pomáhat, nikoliv svazovat, je nutné přehodnocovat s klientem naformulované cíle (opět podobnost s fázemi vyhodnocování a individuálního plánování).

Vzdělání sociální pracovníci využívají svých schopností, vědomostí, dovedností, svěřených kompetencí, předpisů i metodických postupů k tomu, aby společně s klientem ošetřili jeho problematickou situaci, v případě dítěte redukovali míru jeho ohrožení.

Na závěr této kapitoly je třeba dodat, že sociální pracovníci kromě vzdělání musí disponovat také odolností vůči stresu a musí umět bránit se syndromu vyhoření. Sociální pracovníci stejně jako „terapeuti se při práci s rodinou setkávají s bolestí“. (Satirová, str.14)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 PŘÍPRAVA VÝZKUMU

Sociálně-právní ochrana dětí je oblast, která je v současné době velmi diskutována, ze strany Evropských institucí i veřejnosti kritizována, její rozvoj je podporován ze strany státu. Nachází se v nelehkém období přeměn. Změny probíhají dost překotně, mnohdy jsou zaváděny bez předchozího testování, ověřování efektivnosti a účinnosti. Vytváří se nový systém péče o ohrožené děti, který zahrnuje změnu systému práce orgánů sociálně-právní ochrany dětí i soudů, vytváření sítě služeb na podporu rodin a náhradní rodinné péče, rozvíjí se profesionální pěstounská péče, nadchází čas pro transformaci pobytových zařízení. Mění se orientace systému směrem k prevenci, a smyslem by mělo být to, že odpadne nákladná a v mnoha případech neúčinná práce s dlouhodobě neřešenými problémy. Cílem mnoha opatření je zvýšení kvality systému zavedením standardů kvality a sjednocením postupů sociálně-právní ochrany dětí a osob pověřených k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Nejdůležitějším opatřením směřujícím ke sjednocení postupů je zavedení vyhodnocení situace dítěte a individuální plánování. Ze strany státu je dbáno na to, aby byla tato metoda využívána.

Sociální pracovníci jsou vystavováni tlaku – kromě toho, že vykonávají náročnou roli vzhledem k dětem a jejich rodinám, jsou nuceni pod tíhou změn svou roli neustále přehodnocovat, rozvíjet pracovní postupy, koordinovat mnoho svěřených úkolů. Vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a individuální plánování není vždy přijímáno jako potřebná a užitečná metoda. Zdá se, že tato metoda není pracovníky přijímána jednoznačně a nenaplnuje tak svůj význam.

Výzkum se jeví jako potřebný vzhledem k tomu, že je jasně zřetelná potřeba sjednocení postupů, nicméně metoda samotná budí rozporuplné reakce. Autora by zajímalo, jakým způsobem by se tato disharmonie mohla odstranit.

5.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, co ovlivňuje zapojení dětí do procesu vyhodnocení a individuálního plánování. Autor chce zjistit, jaké mají sociální pracovníci obavy při zapojování dětí do tohoto procesu a případně jaké návrhy pracovníci definují k odstranění obtíží.

Cílem výzkumu je zjistit, které faktory způsobují obtíže pracovníkům OSPOD při zjišťování názorů dětí, jejichž situaci vyhodnocují a plánují. Jestliže se pomocí výzkumu definují obtíže, problémy, překážky bránící participaci dětí na jejich zapojení do vyhodnocování a individuálního plánování, bude možné navrhnout opatření, aby se těmto obtížím předcházelo a tato metoda práce byla efektivní a využívána v zájmu ohrožených dětí.

5.2 Hlavní výzkumná a otázka a dílčí výzkumné otázky

K naplnění cílů byly definovány výzkumné otázky, které budou na závěr práce zodpovězeny.

Hlavní výzkumná otázka:

Které faktory způsobují sociálním pracovníkům OSPOD obtíže při zjišťování názorů dětí, jejichž situaci vyhodnocují a plánují.

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jaké jsou obtíže sociálních pracovníků při realizaci metody vyhodnocování a individuálního plánování situace dítěte a jeho rodiny?
2. Jaké jsou obtíže sociálních pracovníků při zapojování dětí do procesu vyhodnocování a individuálního plánování situace dítěte a jeho rodiny?
3. Co může pomoci sociálním pracovníkům obtíže (při realizaci metody vyhodnocování a IPOD a při zapojování dětí do procesu vyhodnocování a IPOD) odstranit?

Ke splnění cílů autor zvolil kvantitativní výzkumnou strategii realizovanou formou dotazníku.

5.3 Výzkumný soubor a způsob výběru

Základním výzkumným souborem jsou pracovníci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností zařazení do orgánu sociálně-právní ochrany dětí, tedy sociální pracovníci, kteří vykonávají v přenesené působnosti sociálně-právní ochranu dětí směrem k ohroženým dětem. Autor dále zjišťoval, kolik sociálních pracovníků orgánů SPOD pracuje ve Zlínském kraji.

Dle Ročního výkazu o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2014 uveřejněného na stránkách Zlínského kraje bylo k 31.12.2014 ve Zlínském kraji 126,9 úvazků a 136 zaměstnanců vykonávajících sociálně-právní ochranu dětí. (Zlínský kraj, 2016)

Záměrný výběr byl prováděn v rámci Zlínského kraje, kde byli osloveni pracovníci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností zařazení do orgánu sociálně-právní ochrany dětí: Vsetín, Zlín, Valašské Meziříčí, Rožnov pod Radhoštěm, Bystřice pod Hostýnem, Holešov, Kroměříž, Otrokovice, Vizovice, Valašské Klobouky, Luhačovice, Uherské Hradiště, Uherský Brod.

Telefonicky byli osloveni všichni vedoucí OSPOD ve Zlínském kraji (výše uvedené ORP) s tím, že byli požádáni o vyplnění dotazníků a zároveň byl dohodnut počet zaslaných dotazníků každému jednotlivému OSPOD dle nahlášeného počtu zaměstnanců. Bylo rozesláno poštou celkem 144 dotazníků, což je počet oslovených respondentů. Nutno poznamenat, že pokud by nebyl zvolen tento způsob oslovení (telefonát a zaslání poštou), potřebná návratnost by nebyla zajištěna.

5.4 Metoda sběru dat

Vzhledem k cílům výzkumu bylo potřeba zjišťovat informace od sociálních pracovníků začleněných do orgánů sociálně-právní ochrany dětí a protože se jedná o potřebu získat informace od mnoha respondentů, byl jako výzkumná metoda zvolen dotazník.

Po zpracování dotazníku byl realizován předvýzkum na jednom zvoleném OSPOD. Zde bylo ověřeno, zda jsou otázky formulovány srozumitelně a povedou ke stanoveným cílům.

Dotazník byl distribuován od 6. března 2016 do 31. března 2016. Fakticky byl rozeslán v tištěné podobě všem oddělením sociálně-právní ochrany dětí na obcích s rozšířenou působností ve Zlínském kraji. Jednalo se o rozeslání 144 dotazníků a vrátilo se zpět celkem 106 dotazníků.

V dotazníku je 22 otázek rozdělených do pěti oblastí, tzv. baterií. Na úvod byli respondenti seznámeni se zaměřením dotazníku a byli instruováni o způsobu vyplnění. Následovaly tzv. baterie otázek, které vychází z dílčích výzkumných otázek:

- demografické (otázka č. 1 – 4), které byly zaměřeny na zjištění pohlaví, věku, délky praxe a pracovní zařazení,
- oblast vzdělávání (otázka č. 5 – 9), které zjišťovaly vzdělání sociálních pracovníků a kurzy, které absolvovali,

- oblast realizace metody vyhodnocování a individuálního plánování dítěte a jeho rodiny v praxi orgánu SPOD, v níž byli dotazy zaměřené na zjištění názoru respondentů na uvedenou metodu a překážky bránící dostatečnému využití v praxi,
- oblast zapojování dětí do vyhodnocování a individuálního plánování (otázka č. 13 – 19), v níž autor zjišťuje způsob zapojování dětí v rámci uvedené metody a obtíže pracovníků při zapojování dětí,
- oblast návrhů řešení (otázka č. 21 – 22), kdy se respondenti měli vyjádřit k možnostem řešení eventuálních obtíží.

5.5 Způsob zpracování dat

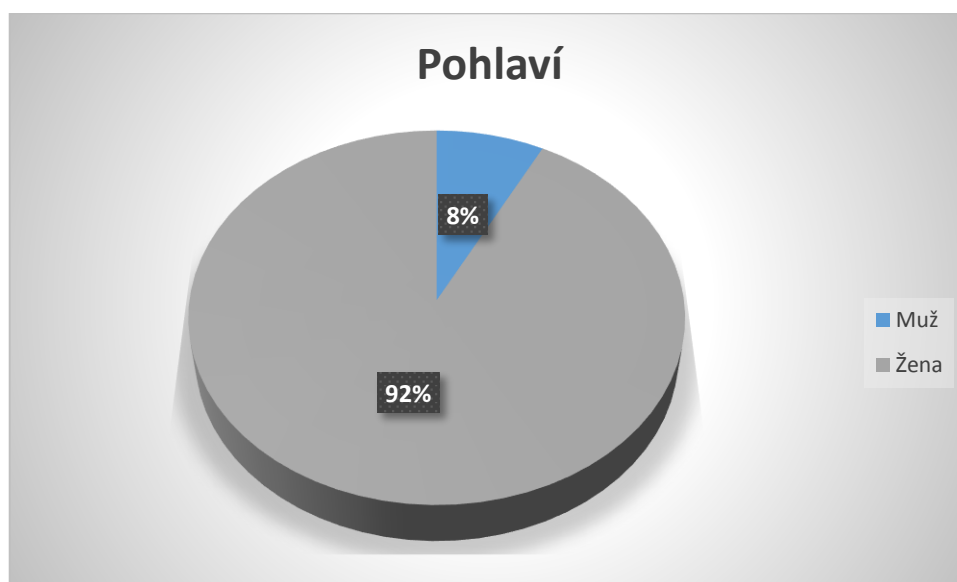
Data z obdržených dotazníků byla zaznamenána, zpracována a vyhodnocena. Po obdržení dotazníků autor jednotlivé dotazníky vyhodnocoval a odpovědi na otázky jednu po druhé zaznamenával do připraveného tabulkového editoru v elektronické podobě. Každá otázka byla zpracována a vyhodnocena zvlášť v další kapitole, kde byly k hodnocení doplněno grafické zpracování. Za základě výsledků výzkumu byl definován závěr výzkumu. Dotazníky i jejich vyhodnocení jsou archivovány u autora výzkumu.

6 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

Minulými řádky byl popsán výzkum, jeho průběh a zaznamenání získaných dat. V této kapitole autor prezentuje grafické zpracování společně s komentáři dat. Kapitola je rozdělena podle tzv. baterií otázek na část týkající se demografických údajů, údajů o vzdělání, oblasti realizace VSD a IPOD, oblasti zapojování dětí do vyhodnocování a individuálního plánování a závěr kapitoly je věnován nejdůležitější části výzkumu – a to návrhům řešení. V další kapitole jsou pak shrnuty výsledky výzkumu.

6.1 Demografické údaje

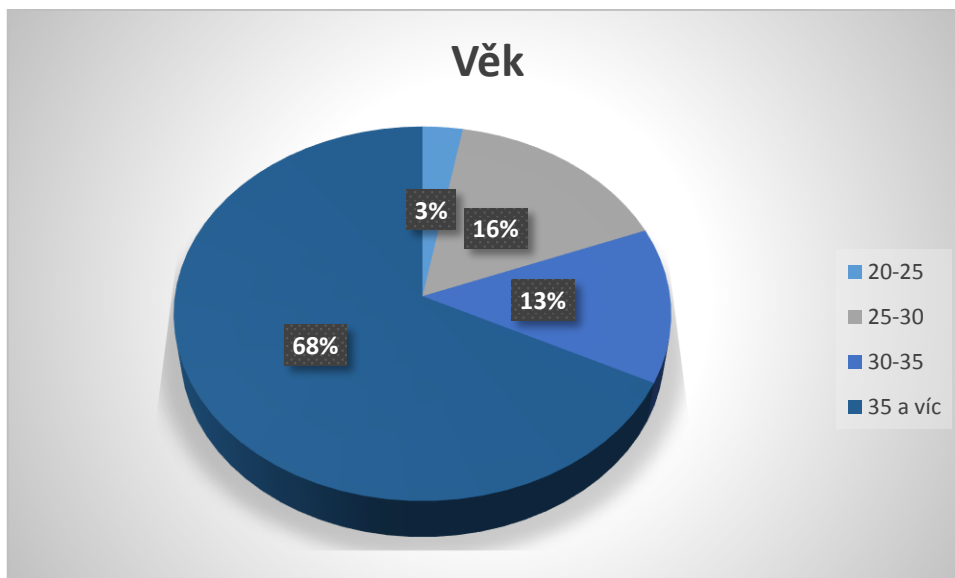
Otázky č. 1 – 4 byly zaměřeny na zjištění demografických údajů, tzn. pohlaví, věku, délky praxe a pracovního zařazení.

Graf 1 Pohlaví - vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

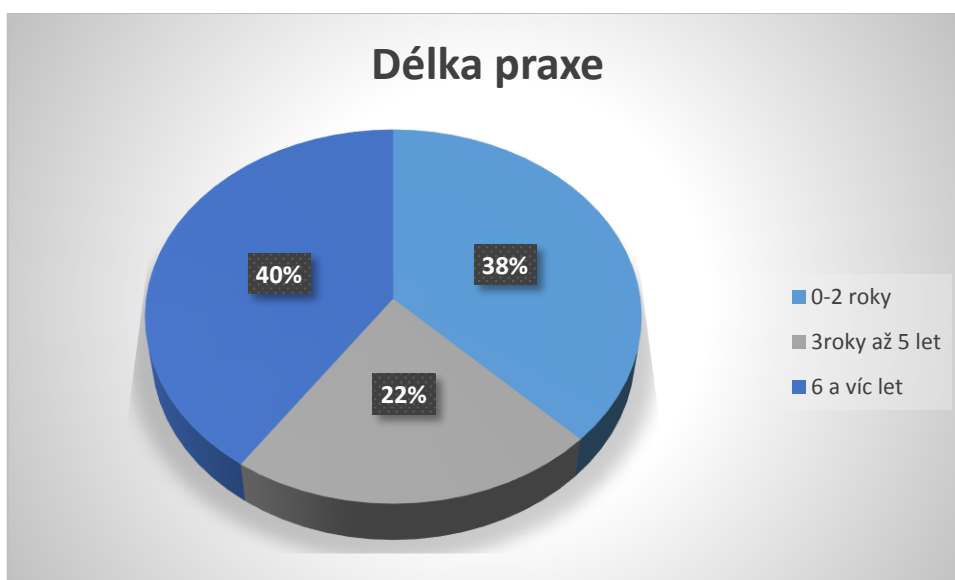
Otázka č. 1 zjišťovala pohlaví sociálních pracovníků. Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že většinu respondentů tvořily ženy – 92%, zbývajících 8% byli muži. Lze konstatovat, že většina sociálních pracovníků zařazených v orgánu sociálně-právní ochrany dětí je ženského pohlaví, což není tak zcela překvapující. Pro muže patrně toto povolání není tolik přitažlivé, což by však bylo tématem dalšího výzkumu.

Graf 2 Věk – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

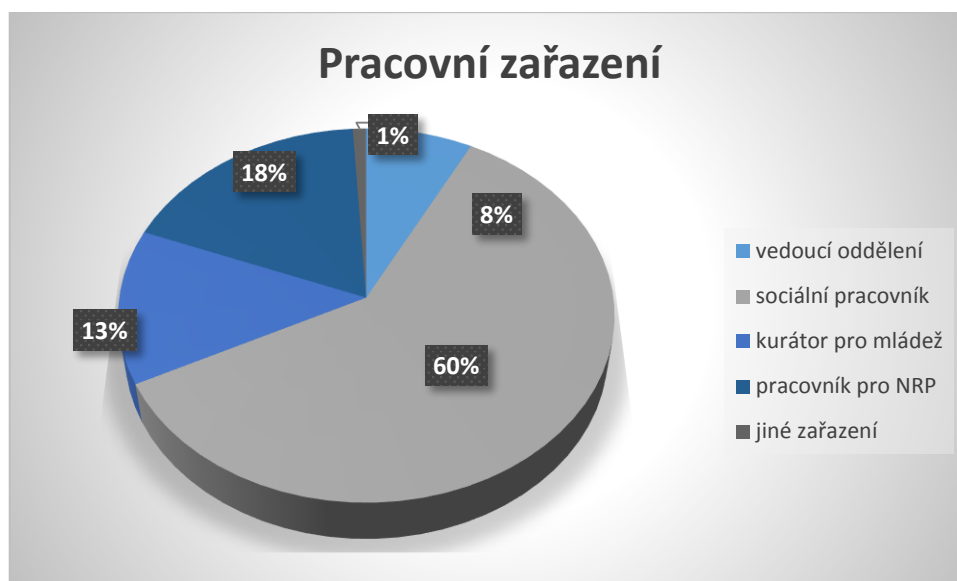
Otázka č. 2 zjišťovala věk respondentů. Ze získaných informací vyplývá, že nejvíce sociálních pracovníků ve Zlínském kraji spadá do věkové kategorie 35 let a více – 68% respondentů. Zbýlých 32% respondentů bylo mladších 35ti let. Otázkou je, zda věk ovlivňuje míru ochoty sociálního pracovníka používat nové metody práce.

Graf 3 Délka praxe – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

Z tohoto grafu je zřejmé, že téměř třetina dotázaných (38%) sociálních pracovníků je na oddělení sociálně-právní ochrany dětí zaměstnána méně jak dva roky a dalších 22% pracovníků má délku praxe v rozmezí 3 – 5 let. Autor má za to, že je to z důvodu podpory zvýšení kapacity orgánů SPOD ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

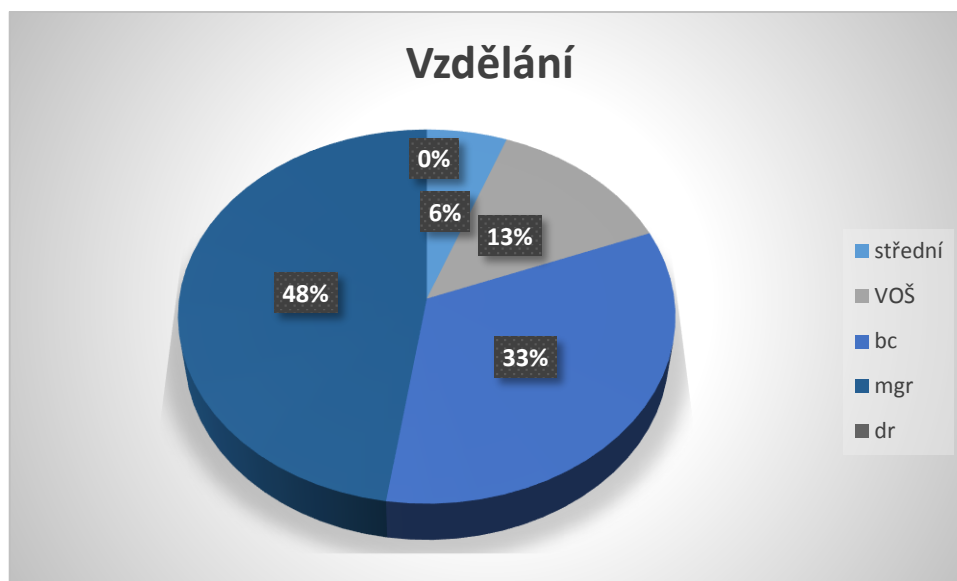
Graf 4 Pracovní zařazení – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

Otázka č. 4 zjišťovala pracovní zařazení respondentů. Z grafu je patrné, že mezi dotazovanými je nejvíce sociálních pracovníků – 60%, dále pak pracovníků pro náhradní rodinnou péči – 18%, 13% kurátorů pro mládež, 8% vedoucích oddělení a pouze 1% ze všech dotazovaných mělo jiné nedefinované pracovní zařazení. Tato struktura přibližně odpovídá i struktuře jednotlivých oddělení na obcích s rozšířenou působností.

6.2 Oblast vzdělání

V této části dotazníkového šetření bylo u respondentů zjišťováno, jakého nejvyššího vzdělání dosáhli, případně jeho obor, a také autora zajímalo, zda sociální pracovníci absolvovali kurzy s tematikou vyhodnocování, individuálního plánování a práce s dítětem a jeho rodinou. Zjišťován byl také údaj, kolik sociálních pracovníků absolvovalo hlubší výcvik.

Graf 5 Vzdělání – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

Z odpovědí na otázku č. 5 vyplývá, že velká většina sociálních pracovníků dosáhla vysokoškolského vzdělání – 48% dotázaných má vzdělání magisterské a 33% pak bakalářské. To je velmi pozitivní zjištění vzhledem k náročnosti výkonu povolání sociálně-právní ochrany dětí. Vyšší odborné vzdělání má 13% dotázaných a 6% dosáhlo středního vzdělání. Žádný sociální pracovník nemá doktorantské vzdělání. Co se týká konkrétních oborů studia, byly zmíněny obory, které byly pro přehlednost vloženy do tabulky:

Tabulka č. 2 Tabulka oborů studia

Obor studia	Počet absolventů z řad sociálních pracovníků OSPOD
Sociální pedagogika	34
Sociální práce a sociální politika	10
Veřejná správa a regionální politika	3
Speciální pedagogika	3
Sociální práce s poradenským zaměřením	2
Sociálně zdravotní a geriatrická péče	2

Regionální geografie, speciálně pedagogická andragogika, psychologie a sociální práce, humanitní studia, sociální politika a žurnalistika, charitativní sociální práce	1
--	---

Graf 6 Kurz vyhodnocování – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

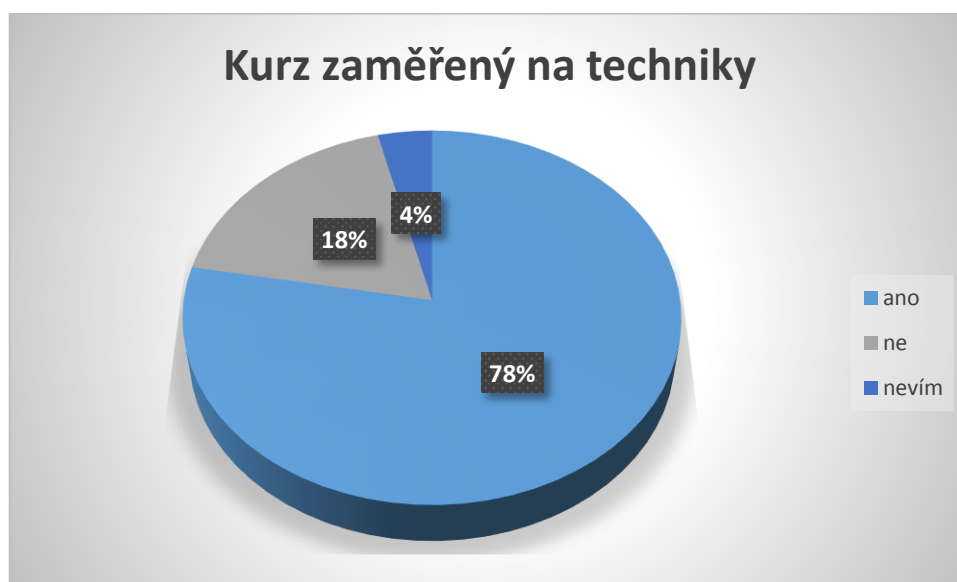
Otázkou č. 6 se autor dotazuje na skutečnost, zda sociální pracovníci absolvovali kurz zaměřený na proces vyhodnocování situace dítěte. Tři čtvrtiny dotazovaných odpověděly kladně – 75%, zbylých 25% takový kurz neabsolvovalo, případně o tom nevědělo. Znamená to, že tři čtvrtiny dotazovaných se mohlo zcela kompetentně a se zkušeností v tématu vyjádřit k dalším otázkám. Což nezhodnocuje odpovědi zbytku dotazovaných, neboť metoda vyhodnocování a individuálního plánování je povinná ze zákona.

Graf 7 Kurz zaměřený na IPOD – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

Otázka č. 7 se ptala na to, zda dotazovaní absolvovali kurz tematicky zaměřený na individuální plánování situace dítěte a jeho rodiny. Jak vyplývá z grafu nahoře, nejvíce respondentů se takto zaměřeného vzdělávání zúčastnilo – 69%, 31% pak nikoliv.

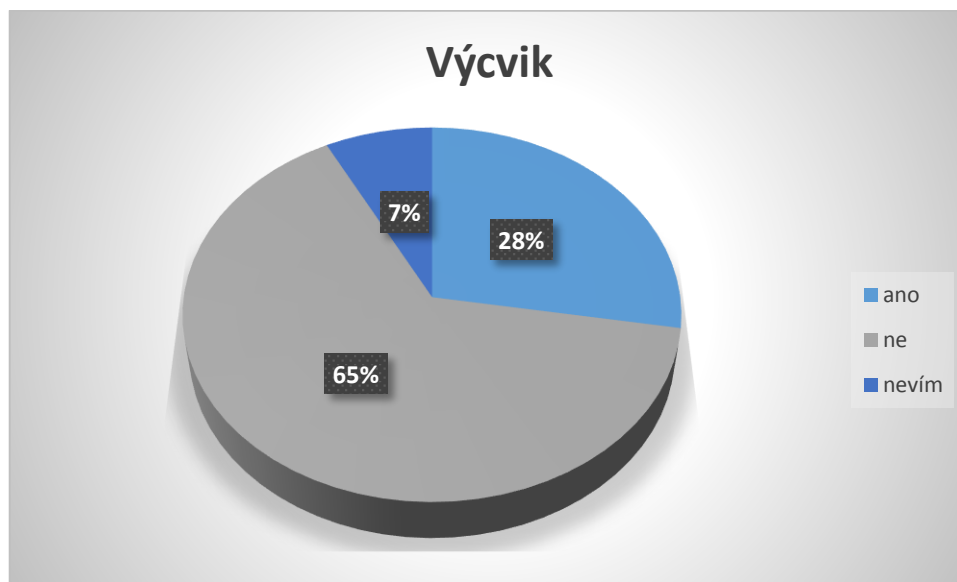
Graf 8 Kurz zaměřený na techniky – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

Otázka č. 8 zjišťovala, zda dotázaní sociální pracovníci absolvovali kurz či výcvik tematicky zaměřený na techniky práce s dítětem a jeho rodinou. Znovu pozitivním zjištěním pro autora

a samozřejmě především pro konkrétní děti, kterých se sociálně-právní ochrana dotýká, je to, že většina sociálních pracovníků takový kurz či výcvik absolvovala – 78%, zbylých 18% takto zaměřené vzdělání nemá či 4% neví.

Graf 9 Výcvik – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

V otázce č. 9 se měli respondenti vyjádřit, zda absolvovali vícedenní intenzivní výcvik (v rozsahu 25 hodin a více) tematicky zaměřený na práci s dítětem a jeho rodinou. Z grafického zpracování jasně vyplývá, že 65% dotazovaných žádný výcvik neabsolvovalo, 7% odpovědělo, že neví a 28% sociálních pracovníků takový výcvik má za sebou. Byli zmíněny tyto konkrétní výcviky: 9 x Na řešení orientovaný přístup, Kids skills, 5 x My backpack, 2 x VTI (pozn. autora – Videotrénink interakcí), Choreografie rozhovoru, Psychoterapeutický výcvik, Narativní práce s dětským traumatem, 2 x Krizová intervence, 2 x Mediacce.

6.3 Oblast realizace metody vyhodnocování a individuálního plánování situace dítěte a jeho rodiny v praxi orgánu SPOD

Tato podkapitola je zaměřena na zjištění, jakým způsobem se v praxi metoda vyhodnocování a individuálního plánování situace dítěte a jeho rodiny realizuje. Otázky byly koncipovány tak, aby sociální pracovníci mohli vyjádřit široce svůj názor.

Otázkou č. 10 byli sociální pracovníci volně dotázáni, co si myslí o metodě vyhodnocování a individuálního plánování. Tato otázka je z výzkumu jedna z nejdůležitějších. Odpovědi jsou velmi zajímavé. Pro názornost byly roztrženy do tří hlavních kategorií, kdy zcela negativní názor na tuto metodu vyjádřilo nejvíce pracovníků, tzn. 28. Neutrální názor, ve smyslu „je to dobrá metoda, ale...“ vyjádřilo celkem 15 dotazovaných. Pozitivní přínos metody spatřuje 24 z dotázaných sociálních pracovníků. 23 respondentů se nevyjádřilo vůbec. Je třeba konstatovat, že z negativních či neutrálních odpovědí převažují výhrady vůči časové náročnosti metody.

Pozitivní odpovědi, které jsou inspirující:

„Pomáhá zapojit rodinu a dítě do sociální práce.“

„Nástroj k velmi dobrému zmapování situace v rodině.“

„Pokud se chápe správně a umí se vhodně a dobře užívat, je to skvělý nástroj pro práci s dítětem a jeho rodinou.“

„Metoda VSD a IPOD jistě má své opodstatnění při práci s klientem. Napomáhá k důkladné analýze životní situace a jasného směru intervence. Jako problematické vnímám plošné zavedení v rámci SPOD s ohledem na množství klientů, které má jednotlivý pracovník.“

„Shrnutí potřebných a dostupných informací pro práci s rodinou a hledání dalšího řešení.“

Neutrální odpovědi, vhodné k zamyšlení:

„Šlo by to dělat i jednodušším způsobem. Mělo by to být na rozhodnutí pracovníka.“

„Zjednodušila bych formulář pro vyhodnocení a IPOD.“

„Příliš složité. V určitých případech je prospěšná, jinde zbytečná.“

„Nápad dobrý, ale vzhledem k zahlcenosti množstvím práce, často nereálné dělat ve chvíli, kdy by byla potřeba.“

Negativní odpovědi:

„Prvořadé je zajištění dítěte, skutečně v reálu. Papíry jsou jen druhořadé a na které není čas.“

„Je na nic.“

„Zatěžující administrativa na úkor práce s rodinou, práce v terénu atp., nadbytečné.“

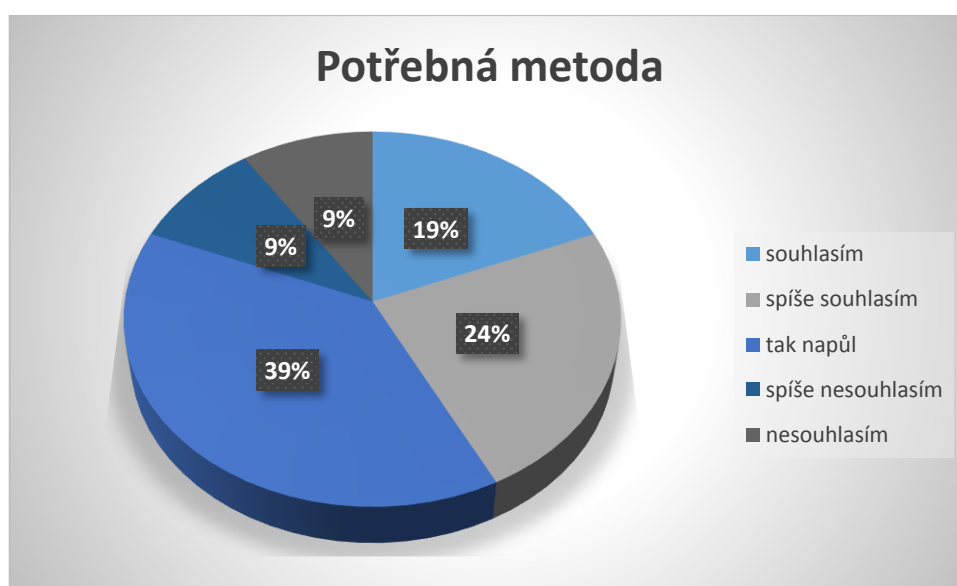
„U úpravy péče a výživy, schválení právního jednání - zbytečná a časově náročná administrativa.“

„Časově náročná, v krizové situaci nestihnutelná. Vyhodnocování je hodně časově náročné.“

„Někdy přílišný zásah do rodiny a osobních práv, časově náročná nikoliv vždy s efektem.“

Vzhledem k teoretické části práce jsou pozitivní odpovědi velmi potěšující. Je dobře, pokud si alespoň několik pracovníků uvědomuje přínos metody. Skutečnost, že část sociálních pracovníků metodu zavrhuje, považuje ji za zbytečnou, je třeba brát v úvahu (autorem to bylo i předpokládáno) a v návrzích na řešení to pak zohlednit.

V otázce č. 11 měli respondenti vyjádřit svou míru souhlasu s několika tvrzeními:

Graf 10 Potřebná metoda – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

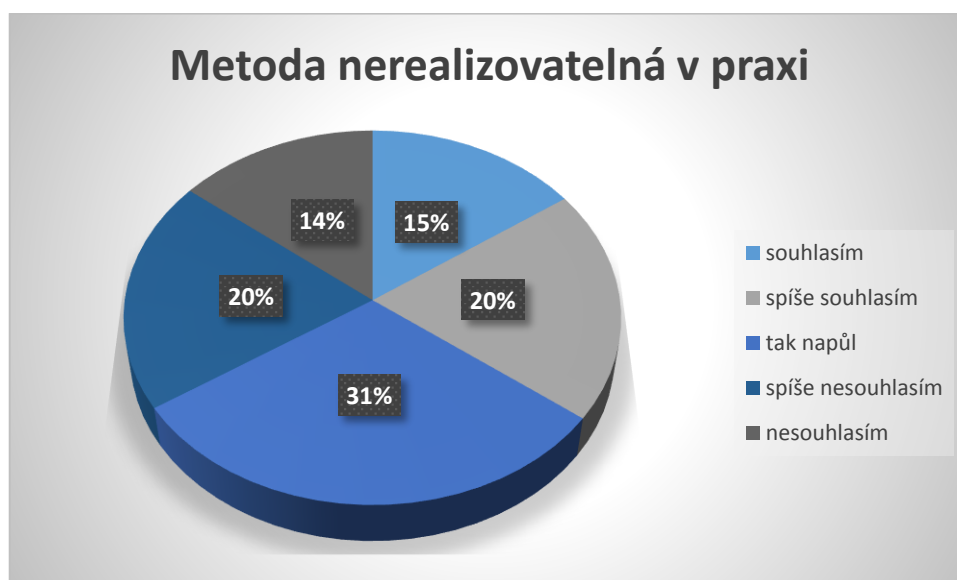
S tvrzením, že vyhodnocování a individuální plánování v procesu práce s rodinou je potřebná metoda, která pomáhá efektivně řešit situaci dítěte, souhlasí 19% respondentů, spíše souhlasí dalších 24% respondentů, souhlasí napůl 39% respondentů a míru nesouhlasu v podobě „spíše nesouhlasím“ či „nesouhlasím“ vyjádřilo v obou případech 9% respondentů.

Graf 11 Potřebná, ale časově náročná metoda – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

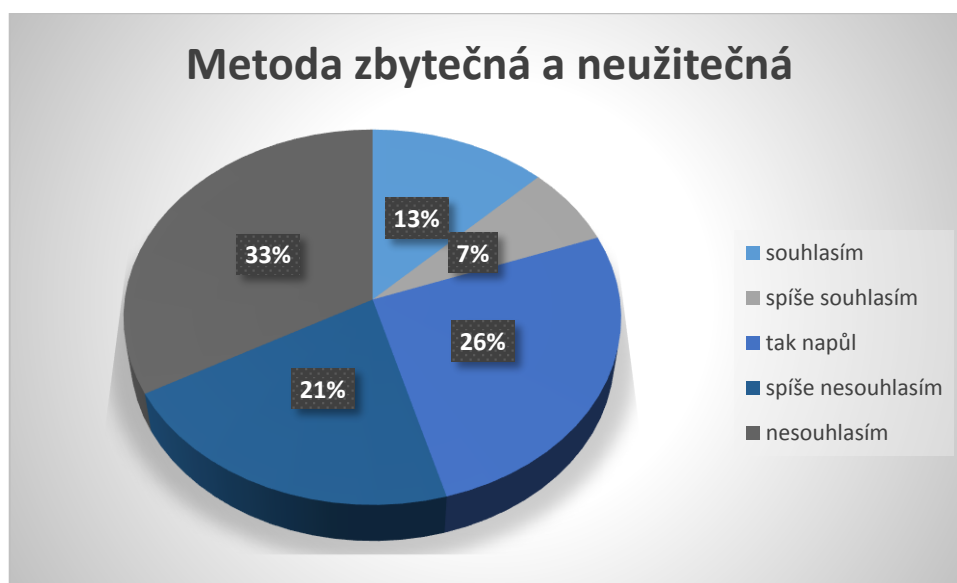
S dalším tvrzením, že vyhodnocování a individuální plánování je potřebná metoda, ale časově náročná, souhlasilo 63% dotazovaných a 15% spíše souhlasilo. 13% dotazovaných s tím souhlasilo z poloviny. Nesouhlas vyjádřilo celkem 9% respondentů.

Graf 12 Metoda nerealizovatelná v praxi – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

Třetím tvrzením, k němuž se respondenti měli vyjádřit, byla míra souhlasu s tím, že vyhodnocování a individuální plánování je metoda, kterou vzhledem k časové náročnosti není reálné aplikovat v praxi. Ani toto tvrzení nevyvolalo jednoznačnou reakci. Souhlasilo 15% dotazovaných, spíše souhlasilo 20% odpovídajících sociálních pracovníků, jednoznačně nevyhraněných bylo 31% respondentů a nesouhlas v podobě kategorie „spíše nesouhlasím“ vyjádřilo 20% dotazovaných a 14% vyjádřilo svůj nesouhlas.

Graf 13 Metoda zbytečná a neužitečná – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

Poslední výrok 11. otázky byla negace metody – vyhodnocování a individuální plánování je zbytečné a neužitečné. Souhlas s tvrzením v podobě výběru kategorie „souhlasím“ či „spíše souhlasím“ vyjádřilo 13% a 7% z dotazovaných sociálních pracovníků. 26% se vyjádřilo, že s tvrzením souhlasí „tak napůl“, 21% spíše nesouhlasilo a 33% nesouhlasilo zcela.

Graf 14 Co brání užívat metodu vyhodnocování a IPOD – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

V otázce č. 12 měli sociální pracovníci vybrat z překážek, které jim brání využívat metodu VSD a IPOD, případně definovat vlastní překážky. Respondenti mohli zaznačit více odpovědí. Nejvíce respondentům brání nedostatek času, 20% si pak myslí, že tato metoda není vhodná na všechny případy. Shodně 19% odpovídajících zvolilo jako překážku složitost metody a vyjádřilo názor, že dříve se vyhodnocovalo a plánovalo i bez této formalizace. Jen 4% sociálních pracovníků však považuje tuto metodu za zbytečnou a 5% si myslí, že nemá dostatek dovedností. Co se týká jiných překážek, sociální pracovníci zmínili, že zabírá hodně času vysvětlit význam této metody rodinám. Byla rovněž zmíněna velká časová náročnost metody. Tři respondenti uvedli, že nemají žádné překážky.

6.4 Oblast zapojování dětí do vyhodnocování a individuálního plánování.

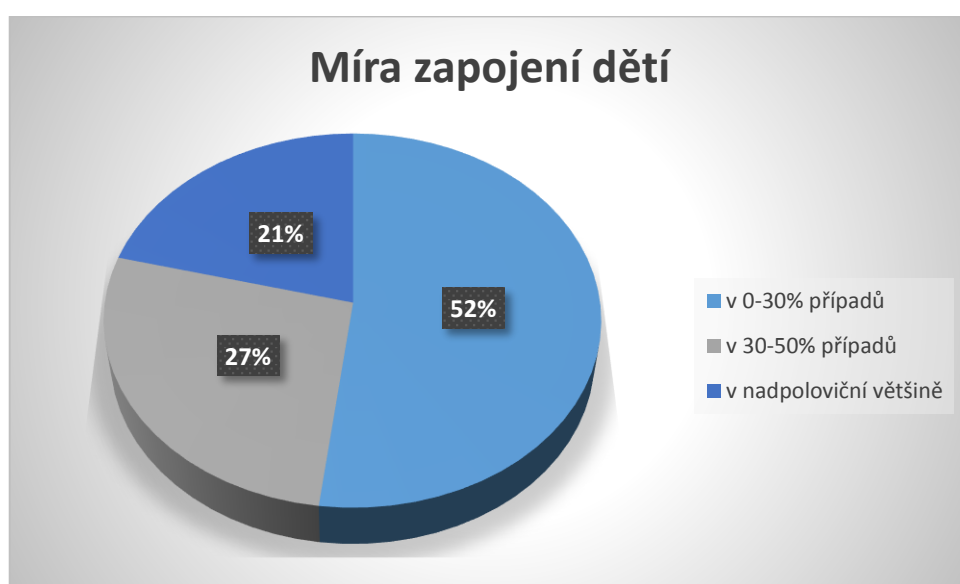
Ze zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění, vyplývá povinnost zapojovat děti do řešení jejich situace, zjišťovat názory dětí a vysvětlovat jim opatření, které se jich týkají. V rámci dotazníkového šetření autora zajímalo, v jaké míře jsou děti zapojovány a co případně sociálním pracovníkům brání v tom, aby zákon aktivně naplňovali.

Graf 15 Je důležité zapojovat děti do VSD a IPOD – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

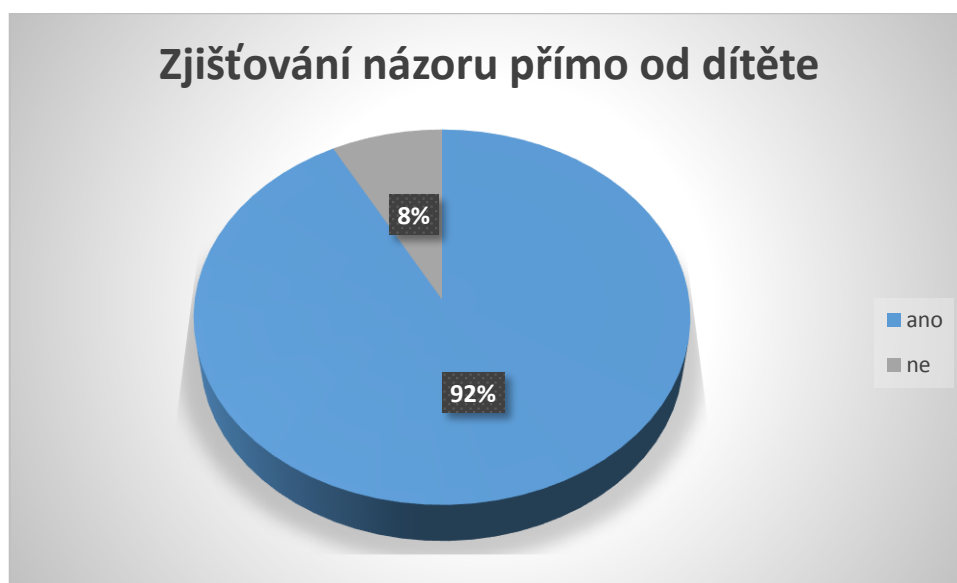
V otázce č. 13 se měli dotazovaní sociální pracovníci vyjádřit, zda souhlasí s tvrzením, že je důležité zapojovat děti do procesu vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny a do individuálního plánování. Měli si vybrat ze tří variant postoje – a jak vyplývá jasně z grafického znázornění výsledků s tvrzením souhlasily tři čtvrtiny dotazovaných, tj. 76%. 9% vyjádřilo nesouhlas – tedy myslí si, že není důležité zapojit děti a 15% nevědělo, zda to je či není důležité.

Graf 16 Míra zapojení dětí – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

Otázka č. 14 směřovala ke zjištění, do jaké míry se daří sociálním pracovníkům zapojovat děti do procesu vyhodnocování a individuálního plánování. V nadpoloviční většině řešených případů se to daří 21% z dotázaných pracovníků. V 30-50ti% procentech případů se podaří zapojit děti 27% respondentů. A v méně než 30ti% řešených případů se daří zapojit děti polovině dotazovaných, tzn. 52%.

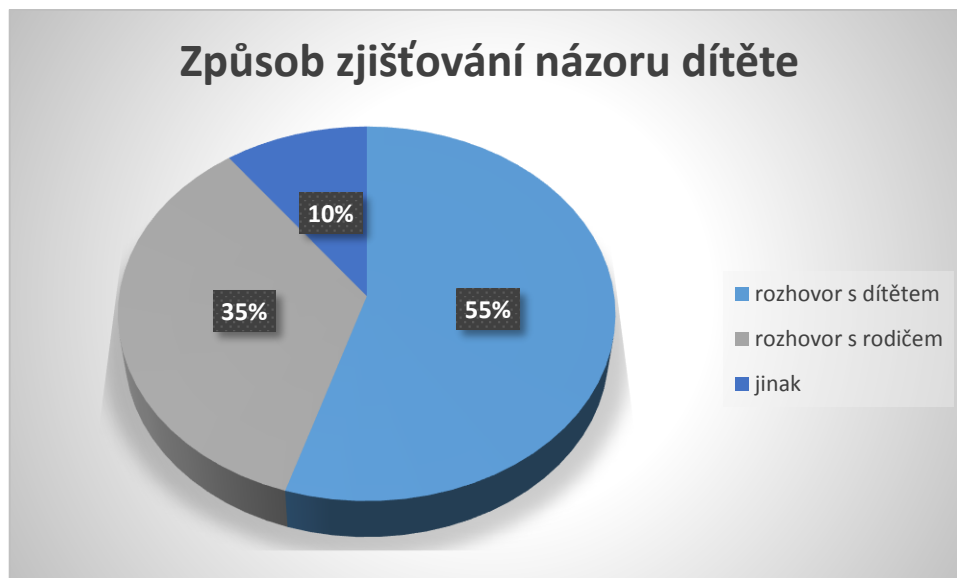

Graf 17 Zjišťování názoru přímo od dítěte – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

Sociální pracovníci byli otázkou č. 15 dotázáni, zda zjišťují názor přímo od dítěte. Grafické zpracování výsledků opět zcela jednoznačně ukazuje, že kladně odpovědělo 92% všech dotazovaných, pouhých 8% odpovědělo, že názor přímo od dítěte nezjišťuje.

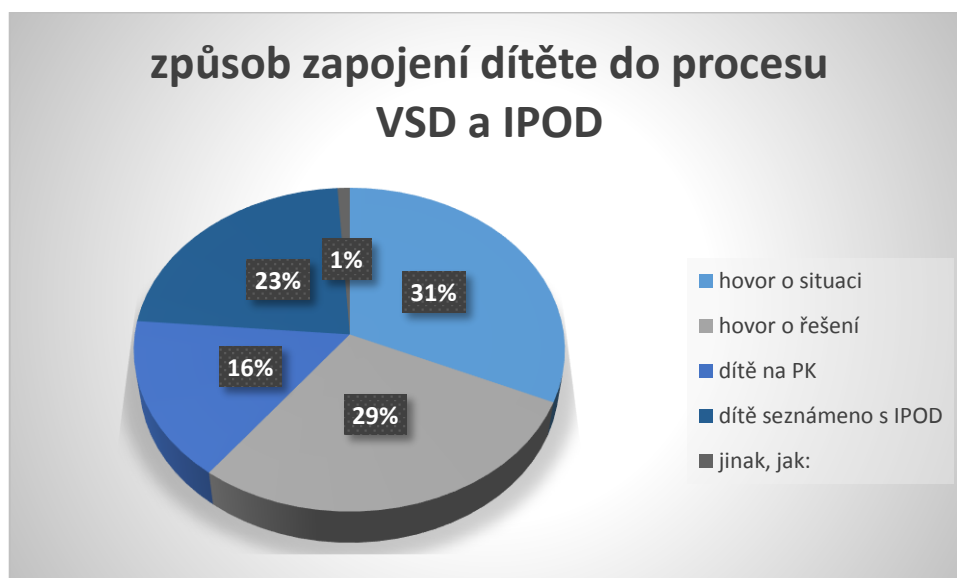

Graf 18 Způsob zjišťování názoru dítěte – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

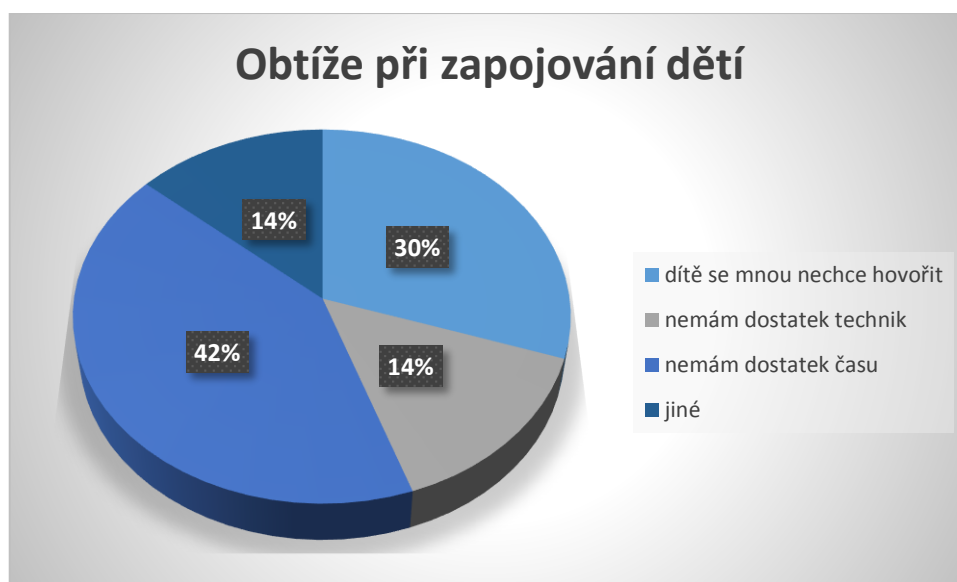
V otázce č. 16 se měli sociální pracovníci vyjádřit, jakým konkrétním způsobem se snaží názor dítěte zjistit. 55% dotazovaných zvolilo možnost, že zjišťují názor přímo rozhovorem s dítětem. 35% respondentů pak zjišťuje názor dítěte rozhovorem s rodičem. 10% odpovědělo, že se názor dítěte snaží zjistit jinak – 13 respondentů zmínilo techniky, 8 respondentů pak možnosti získání zprostředkovaných informací jako pozorování v rámci sociálního šetření, zprávy ze školy, lékaře, psychologa, znalecké posudky a zprávy dalších institucí.

Graf 19 Způsob zapojení dítěte do procesu VSD a IPOD – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

V otázce č. 17 měli respondenti zaznačit (včetně zaznamenání více variant), jak jinak, kromě zjišťování názoru dítěte, zapojují dítě do procesu VSD a IPOD. Možnost, že hovoří s dítětem o jeho situaci, zvolilo 31% dotázaných, 29% sociálních pracovníků zvolilo možnost, že hovoří s dítětem o možnostech řešení, 16% zvolilo možnost účasti dítěte na případové konferenci a 23% sociálních pracovníků seznamuje dítě s individuálním plánem. 1% zaznačilo jinou možnost zapojení dítěte a to konkrétně techniky, zapojení SAS (pozn. autora – sociálně aktivizační služby) a komunikaci s dítětem přes e-mail.

Graf 20 Obtíže při zapojování dětí – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

V otázce č. 18 měli dotazovaní definovat obtíže, které mají při zapojení dítěte do procesu VSD a IPOD. 30% dotázaných zvolilo možnost, že mají obtíž, když s nimi dítě nechce hovořit. 14% respondentů sdělilo, že nemá dostatek technik, které by pro dítě byly zajímavé. Nejvíce, 42% sociálních pracovníků, zvolilo možnost, že obtíž při zapojování dětí je nedostatek času. 14% definovalo jiné obtíže – 3 respondenti vyjádřili obtíže ze strany rodičů (manipulaci, nesouhlas či neochotu rodičů) a 11 respondentů definovalo obtíže u dětí (nízký věk a nemotivovanost dítěte).

Graf 21 Obavy při zapojování dětí – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

V otázce č. 19 měli sociální pracovníci vyjádřit obavy, které mají, když mají zapojit dítě do procesu vyhodnocování či individuálního plánování. Obavy, že traumatizuje dítě, má 40% respondentů, 19% má obavy z reakce rodičů, 28% má obavy, že nesprávně interpretuje vyjádření dítěte a 13% má jiné obavy – jednalo se o tři opakovaně zmiňované kategorie – obavy, že dítě nebude chtít mluvit, nepochopí význam apod., dále obavy z manipulace rodičů vůči dítěti a 10 respondentů odpovědělo, že nemá žádné obavy.

Otázka č. 20 zjišťovala, jaké nástroje pro práci s dětmi mají sociální pracovníci k dispozici. Respondenti měli uvést konkrétní techniky. Většina respondentů uvedla více než tři techniky, které používají, mnoho z nich pak popsali zásobárnu vynikajících technik, které pak mohou přizpůsobit konkrétní situaci – konkrétně 48 respondentů. 14 respondentů z odpovídajících pak uvedlo nedostačující odpovědi – např. pozorování, rozhovor, šetření v rodině, popis, oznámení, informace, přibírání ke spoluúčasti, já-sdělení, používání empatické reakce, pozitivní komunikace. Celkově zhodnoceno – respondenti, kteří tuto otázku nevynechali, ve většině uvedli zásobárnu technik, které jsou pro dítě více než přijatelné.

6.5 Oblast návrhů řešení

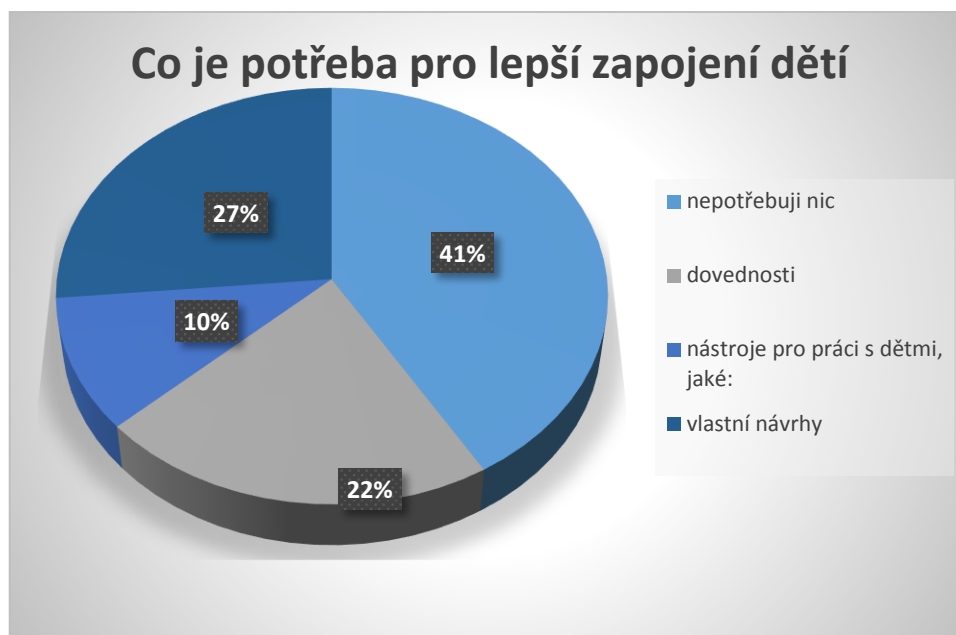
V poslední baterii otázek (ot. č. 21 – 22, příp. doplnění) autora zajímalo, zda sami sociální pracovníci definují návrhy, které pomohou problematické používání metody VSD a IPOD a zapojování dětí do procesu metody řešit. Řešení, která se nabízejí na podkladě jednoho či několika málo studia spisového materiálu případu ohroženého dítěte nemusí mít efekt bez podložení relevantními daty, v tomto případě výzkumem.

Graf 22 Návrhy k odstranění potíží – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

Otázka č. 21 směřovala ke zjištění návrhů od samotných dotazovaných sociálních pracovníků, kteří mají vlastní praktické zkušenosti v dané problematice. Nejvíce sociálních pracovníků se přiklonilo k variantě odstranění administrativy- tj. 28% respondentů. Zmíněno bylo: nová legislativa a novelizace směrnice o vedení spisové dokumentace (vyřazování a zakládání spisů, psaní soupisu), zjednodušit formuláře pro VSD a IPOD a mít možnost větší stručnosti dokumentů. 16% dotazovaných by si přálo, aby jim zaměstnavatel umožnil absolvovat kurz nebo by se samo přihlásilo ke konkrétnímu vzdělávání. 19% by potřebovalo od zaměstnavatele umožnit absolvování výcviku a 14% respondentů by si mělo lépe zorganizovat čas dle svého vyjádření. 7% dotázaných definovalo vlastní návrhy: ještě víc omezit práci v terénu aby zbyl čas na vyhodnocování (myšleno ironicky), zjednodušit vyplňování formulářů, změnu legislativy - méně formálnosti, vytvoření vlastních nástrojů - formulářů vyhodnocení a IPOD.

Graf 23 Co je potřeba pro lepší zapojení dětí – vlastní zpracování

Zdroj: vlastní výzkum realizovaný ve Zlínském kraji v březnu 2016

Poslední otázkou výzkumu si kladl autor za cíl zjistit, co potřebují sociální pracovníci pro lepší zapojení dětí do procesu VSD a IPOD. Překvapivě velké procento dotázaných – 41% - nepotřebuje nic dalšího. Chybějící dovednosti označilo 22% respondentů a nástroje pro práci s dětmi by uvítalo 10% dotázaných sociálních pracovníků. 27% připsalo své vlastní návrhy. Tyto se týkaly třech problémů prolínajících se celým dotazníkem – chtěli by mít více časového prostoru (14 dotázaných), méně administrativy (6 dotázaných) a méně případů (3 dotázaní), objevila se v jednom případě potřeba mít klidnou místnost, bez rušících telefonů, vybavenou pro práci s dětmi. Co se týče konkrétních dovedností, které sociální pracovníci zmínili, jednalo se o dovednosti komunikační (vedení rozhovoru s dítětem a rodiči), prohloubení znalostí v Přístupu orientovaném na řešení a potřeba diagnostických nástrojů pro práci s dětmi.

Na závěr dotazníku měli respondenti možnost vyjádřit se volně k tématu. Učinilo tak 7 ze 106 dotazovaných. Jednalo se ve všech případech o vyjádření celkového názoru na metodu VSD a IPOD a pohledu na vlastní práci. Např. „Myslím si, že nové metody vyhodnocení a IPOD byly do praxe zavedeny rychlým způsobem. A teď se jede nějak nastaveným systémem a není čas se nad tím pozastavit, vyhodnotit, co funguje, co je zbytečné, inspirovat se

od jiných odborníků (kolegů). U odborné veřejnosti není vyhodnocení a IPODy (ty co dělají OSPODy) vůbec známé, nemá to potřebnou váhu a respekt. Asi to chce ještě více času.“, „Jsem tak zahlcena množstvím práce, že řeším jen to, co nejvíc hoří. Často nemám prostor s dítětem pracovat. Aktuálně nemám podporu vedení k dalšímu vzdělávání ani necítím podporu v dalších oblastech. Za těchto podmínek je velmi obtížné se v něčem posouvat a hledat zbytky sil, abych dělala práci lépe.“ Dalším zajímavým názorem, který lze zpracovat do návrhů, je: „Při vyhodnocování více pracovat se škálami, méně textu, často formálního.“

7 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

V této kapitole budou zodpovězeny výzkumné otázky. Hlavní výzkumná otázka byla definována následovně – které faktory způsobují sociálním pracovníkům OSPOD obtíže při zjišťování názorů dětí, jejichž situaci vyhodnocují a plánují. Dále budou v této kapitole shrnuty výsledky výzkumu, kterého se zúčastnilo celkem 106 respondentů.

7.1 Výsledky šetření

V dotazníkovém šetření, jež se uskutečnilo v březnu 2016, byla převaha respondentů žen a toto odráží i strukturu složení sociálních pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí ve Zlínském kraji. Překvapivě mnoho sociálních pracovníků má praxi na OSPOD kratší než pět let. Nejvíce zastoupenou věkovou skupinou jsou pak respondenti nad třicet pět let. Více než dvě třetiny pracovníků má vysokoškolské vzdělání, což je pozitivní vzhledem ke skutečnosti, jak náročnou problematikou se zabývají.

Dotazy, které se týkaly vyjádření názoru na metodu vyhodnocování a individuálního plánování situace dítěte a jeho rodiny, respondenti odpovídali spíše pozitivně – shledávají to jako potřebnou metodu (43% souhlasí či spíše souhlasí), ale mnoho z nich popsalo metodu jako velmi časově náročnou (78%). Pouze malé procento pracovníků zhodnotilo metodu jako zbytečnou a neúčinnou (13% souhlasilo a 7% spíše souhlasilo s tímto tvrzením), ale váhajícími bylo mnoho s tím, že hodně pracovníků si myslí, že tato metoda je obtížně realizovatelná v praxi (35%). Souvisí to s její časovou náročností. Z otázky, co jim brání dostatečně využívat tuto metodu v praxi, vyplývá, že kromě hlavní překážky prolínající se celým výzkumem a to nedostatkem času, jsou překážky psychologického rázu, neboť mnoho respondentů se vyjádřilo, že považují metodu za zbytečnou a že se dříve vyhodnocovalo i bez této formalizace. Zde by se mohl tento protiklad vysvětlit vzhledem k dalším vyjádřením ve volných otázkách tím, že značná část respondentů uvedla, že není podle jejich názoru nutné vyhodnocovat ve všech případech. Tato zjištění odpovídají předpokladu autora, že pracovníci mají výhrady vůči VSD a IPOD a tyto výhrady pak způsobují jejich negativní postoje a obtíže při realizaci metody v praxi.

Další část výzkumného šetření se týkala názorů sociálních pracovníků k zapojování dětí do procesu vyhodnocování a plánování. Dvě třetiny sociálních pracovníků sdělilo, že

považují za důležité zapojovat děti. Nicméně pouze někteří zapojují děti v nadpoloviční většině případů a jen malé procento sociálních pracovníků seznamuje dítě s individuálním plánem. Zjišťování názorů se děje většinou rozhovorem s dítětem, případně s rodičem. Co se týče obtíží při zapojování dětí, převažuje opět jako příčina nedostatek času. Nejvíce mají sociální pracovníci obavy z toho, že by zapojením dítěte mohli dítě traumatizovat a také se bojí reakce rodičů.

Z návrhů na řešení v dotazníkovém šetření dominují požadavky na odstranění administrativy, vytvoření časového prostoru, pracovníci by také uvítali další vzdělávání a zjednodušení metody vyhodnocování a plánování.

Nutno konstatovat, že autor práce předpokládal negativní reakce vůči metodě VSD a IPOD a jistou míru neznalosti důležitosti zapojení dětí do procesu vyhodnocování a individuálního plánování. Překvapivě však reakce vůči metodě nebyly výhradně negativní a naprostá většina sociálních pracovníků si uvědomovala důležitost zapojení dětí. Samozřejmě se vyskytli pracovníci, kteří neznali žádnou z technik sociální terapie, které byly nabídnuty v teoretické části práce a ani žádnou jinou, novou techniku, nýbrž jako jedinou techniku pro zapojení dětí uvedli rozhovor. Je to smutné vzhledem k vysoké vzdělanosti pracovníků.

Zodpovězení dílčích výzkumných otázek vzhledem k výsledkům výzkumu:

Jaké jsou obtíže sociálních pracovníků při realizaci metody vyhodnocování a individuálního plánování situace dítěte a jeho rodiny?

Sociální pracovníci sami definovali své obtíže při realizaci metody jako nedostatek času, složitost metody a její nevhodnost pro všechny případy. Striktní odmítnutí metody se vyskytlo pouze výjimečně. Z výsledků je zřejmé, že pokud by se našla cesta ke zjednodušení formuláře a bylo zváženo, zda nezjednodušit či zcela upustit od vyhodnocování v případech jednoduchých právních úkonů, pracovníci by metodu přijímali spíše kladně.

Jaké jsou obtíže sociálních pracovníků při zapojování dětí do procesu vyhodnocování a individuálního plánování situace dítěte a jeho rodiny?

Nejvíce sociálních pracovníků vyjádřilo nedostatek času jako největší obtíž. Následovaly obtíže, kdy dítě s nimi nechce hovořit, nedostatek zajímavých technik, obavy z traumatizace dítěte, obavy z reakce rodičů i nesprávné interpretace názoru dítěte. Ačkoliv mnoho pracovníků absolvovalo kurz zaměřený na VSD a IPOD a techniky sociální terapie a přestože jsou

všichni dostatečně vzdělaní, objevili se i pracovníci, kteří nemají dostatečnou zásobu technik, které by děti zajímaly, byly by pro ně poutavé a i terapeuticky přínosnější než rozhovor se sociálním pracovníkem. Zajímavým tématem jsou obavy z reakce rodičů – toto téma by stálo za další zkoumání a je patrné, že toto téma sociální pracovníky trápí. Nedostatek času je problém, který je řešitelný z hlediska systému, ale neadekvátní reakce rodičů, či jak se s nimi naučit pracovat, je podle autora mnohem hůře uchopitelnou problematikou.

7.2 Návrhy na řešení

Ze zpracování teoretické části vyplývá, že metoda vyhodnocování a individuálního plánování přináší do sociální práce jakousi jednotnou strukturu a není možné tuto metodu v praxi efektivně realizovat, pokud do procesu nezapojíme všechny dotčené subjekty, ale především dítě samotné. Samotní sociální pracovníci přistupují jak k metodě vyhodnocování a individuálního plánování, tak k zapojování dětí rozporupně. Bylo by vhodné přispět ke zlepšení situace v oblasti sociálně-právní ochrany dětí realizací konkrétních návrhů tohoto výzkumu.

1. Vytvoření časového prostoru pro sociální práci s rodinou (menší počet rodin na jednoho pracovníka).
2. Odstranění nadbytečné administrativy (stručnost jiných dokumentů, revize směrnice k vedení spisové dokumentace).
3. Zestručnění vyhodnocení v některých případech.
4. Vytvoření škály ohrožení pro účely vyhodnocování.
5. Další vzdělávání sociálních pracovníků (v metodách sociální práce, v technikách sociální terapie, výcviky a time management).
6. Vytvoření podmínek pro práci s dětmi (klidná místnost, dostatek technik včetně materiálního zabezpečení).

ZÁVĚR

Řešení situace ohroženého dítěte je vždy velmi složitým procesem, v němž je zainteresováno kromě samotného dítěte a jeho sociálního pracovníka mnoho dalších subjektů a probíhá v mnoha rovinách – zdraví dítěte, jeho psychosociální vývoj, zabezpečení materiálních podmínek, kapacita rodičů či pečovatелů, širší sociální prostředí. Sociální pracovníci tak musí být vybaveni osobnostně (potřebnou empatií i vysokou odolností vůči stresu, komunikativními schopnostmi, samostatností v rozhodování, psychickou stabilitou v krizových situacích, schopností řešit konflikty a vyjednávat) i profesionálně (vzdělání právní, psychologické, pedagogické včetně schopnosti se pravidelně dále vzdělávat a prohlubovat odborné znalosti, dovednosti potřebné pro práci s dítětem a jeho rodinou, schopnost efektivně pracovat s časem...). Stejně důležité také je, aby sociální pracovníci věřili metodám, které používají, důvěřovali ve výsledky těchto metod, jedině tak mohou efektivně pomáhat ohroženým dětem.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, které faktory způsobují obtíže pracovníkům OSPOD při zjišťování názorů dětí, jejichž situaci vyhodnocují a plánují, konkrétně zjistit, které faktory způsobují sociálním pracovníkům OSPOD obtíže při zjišťování názorů dětí, jejichž situaci vyhodnocují a plánují.

V teoretické části byly vysvětleny základní pojmy a oblasti týkající se sociálně-právní ochrany dětí. Vzhledem k tématu byla věnována prioritní pozornost tématu metody vyhodnocení a individuálního plánování a možnostem při individuální práci s dětmi.

Praktická část byla zaměřena na zjištění postojů sociálních pracovníků k uvedeným metodám a odhalení jejich obtíží. Potřebná data byla získána od samotných sociálních pracovníků jednotlivých obecních úřadů obcí s rozšířenou působností ve Zlínském kraji pomocí sestaveného dotazníku. Po získání potřebných dat došlo k jejich vyhodnocení a zpracování v kapitole č. 7. Zjištěné informace byly zaneseny pro názornost do grafů a doplněny slovním hodnocením. V kapitole 8 byly výsledky výzkumu shrnuty a byla navrhována možná řešení. Zde byly zodpovězeny i dílčí výzkumné otázky.

Zjednodušeně lze na dílčí výzkumné otázky zodpovědět následovně:

- Jaké jsou obtíže sociálních pracovníků při realizaci metody vyhodnocování a individuálního plánování situace dítěte a jeho rodiny?

Sociální pracovníci sami definovali své obtíže při realizaci metody jako nedostatek času, složitost metody a její nevhodnost pro všechny případy.

- Jaké jsou obtíže sociálních pracovníků při zapojování dětí do procesu vyhodnocování a individuálního plánování situace dítěte a jeho rodiny?

Nejvíce sociálních pracovníků vyjádřilo nedostatek času jako největší obtíž. Následovaly obtíže, kdy dítě s nimi nechce hovořit, nedostatek zajímavých technik, obavy z traumatizace dítěte, obavy z reakce rodičů i nesprávné interpretace názoru dítěte.

Hlavní přínos této práce autor spatřuje v odhalení a konkrétním definování obtíží, na které navazují návrhy na řešení pro praxi. Může poskytnout vedoucím pracovníkům vodítko pro opatření vedoucí k tomu, aby byla sociální práce orgánu SPOD vykonávána efektivněji a se zaměřením na dítě samotné. Bez velkých ambicí, ale i přes to je možné konstatovat, že by tato práce mohla být zajímavá i pro nadřízené orgány – krajské úřady a především Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, kde je tvořena koncepce poskytování sociálně-právní ochrany dětí a vytvářeny podmínky pro její fungování.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BECHYŇOVÁ, Věra, 2012. *Případové konference: praktický průvodce pro práci s ohroženou rodinou*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0181-6.
2. ČESKO. *Zákon č. 359 ze dne 19. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí a o změně a doplnění dalších zákonů* (zákon o sociálně-právní ochraně dětí). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, s. 7662-7681. Dostupný také z:
http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
3. ČESKO. *Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách a o změně a doplnění dalších zákonů* (zákon o sociálních službách). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1257-1289. Dostupný také z:
http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=108/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.
4. ČESKO. *Vyhláška č. 473/2012 Sb. ze dne 17. prosince 2012 o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí*. http://www.mpsv.cz/files/clanky/14306/vyhlaska_ZSPOD.pdf.
5. DOHNALOVÁ, Radana, 2011. *Odebírání dětí z chudých rodin – stanovisko Nejvyššího soudu ve světle požadavků Evropského soudu pro lidská práva (2.)*. *Právo a rodina*. č.12. s.7. ISSN 1212-866X.
6. HAYES, Nicky, 2000. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-415-X.
7. *Manuál implementace vyhodnocování situace dítěte a rodiny a tvorby individuálního plánu ochrany dítěte pro orgány sociálně-právní ochrany dětí*, 2014. Praha: MPSV.
8. MATOUŠEK, Oldřich a kol. 2013. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0213-4.
9. MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2013. *Encyklopedie sociální práce*, Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.
10. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2016. www.mpsv.cz [online]. © 2016 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>

11. MUSIL, Libor a Radka JANEBOVÁ, 2007. *Mýty o roli sociálních pracovníků a pracovníc. Sociální práce*, 1/2007, s. 59. ISSN 1805-885x.
12. PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3470-5.
13. RACEK, J., H. SOLAŘOVÁ a A. SVOBODOVÁ, 2014. *Vyhodnocování potřeb dětí Praktický průvodce*. Praha: LUMOS FOUNDATION. ISBN 978-80-260-5521-1.
14. SATIROVÁ, Virginie, 2007. *Společná terapie rodiny*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-303-1.
15. SMITH, Heather, 2004. *Děti a rozvod*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-906-2.
16. TOMEŠ, I. 2002. *Sociální správa*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-560-1.
17. TOPINKA, Daniel, 2015. *Transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny. Sociální práce*. č. 2/2015 Příloha. s. 49. ISSN 1213-6204.
18. *Trojúhelník mého světa*. Workshop MPSV ČR pro sociální pracovníky, 2014.
www.scotland.gov.uk/gettingitright <http://www.gov.scot/Topics/People/Young-People/gettingitright/national-practice-model/my-world-triangle>
19. ZAKOURILOVÁ, Eva, 2014. *Sociální terapie, aneb její teorie i speciální techniky, které pomáhají v sociální práci s rodinou*. Praha: Portál. ISBN 978-80-2620-583-8.
20. Zlínský kraj 2016. www.kr-zlinsky.cz [online]. © 2016 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z <https://www.kr-zlinsky.cz/statistiky-cl-3160.html>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

OSPOD   Orgán sociálně-právní ochrany dětí.

ORP   Obec s rozšířenou působností.

VSD   Vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny.

IPOD   Individuální plán ochrany dítěte.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Proces vyhodnocování.....	25
Obr. 2. Vyhodnocovací rámec.....	26
Obr. 3 Trojúhelník mého světa.....	35

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Pohlaví.....	43
Graf 2 Věk.....	44
Graf 3 Délka praxe.....	44
Graf 4 Pracovní zařazení.....	45
Graf 5 Vzdělání.....	46
Graf 6 Kurz vyhodnocování.....	47
Graf 7 Kurz zaměřený na IPOD.....	48
Graf 8 Kurz zaměřený na techniky.....	48
Graf 9 Výcvik.....	49
Graf 10 Potřebná metoda.....	51
Graf 11 Potřebná, ale časově náročná metoda.....	52
Graf 12 Metoda nerealizovatelná v praxi.....	52
Graf 13 Metoda zbytečná a neúčinná.....	53
Graf 14 Co brání užívat metodu vyhodnocování a IPOD.....	54
Graf 15 Je důležité zapojovat děti do VSD a IPOD.....	55
Graf 16 Míra zapojení dětí.....	55
Graf 17 Zjišťování názoru přímo od dítěte.....	56
Graf 18 Způsob zjišťování názoru dítěte.....	57
Graf 19 Způsob zapojení dítěte do procesu VSD a IPOD.....	57
Graf 20 Obtíže při zapojování dětí.....	58
Graf 21 Obavy při zapojování dětí.....	59
Graf 22 Návrhy k odstranění potíží.....	60
Graf 23 Co je potřeba pro lepší zapojení dětí.....	61

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Tabulka kompetencí.....	17
Tabulka č. 2 Tabulka oborů studia.....	46

SEZNAM PŘÍLOH

PI Dotazník (6 stran)

P II Techniky práce s dítětem (6 stran)

P III Formulář vyhodnocení situace dítěte, MPSV ČR (10 stran)

P IV Formulář vyhodnocení situace dítěte, OSPOD Městského úřadu Vsetín (5 stran)

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník

Ve Vsetíně, 6. března 2016

Vážená paní, vážený pane,

jsem studentem třetího ročníku oboru Sociální pedagogika – kombinované studium na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Dovoluji si Vás touto cestou oslovit a požádat Vás o anonymní vyplnění níže uvedeného dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce se zaměřením na překážky sociálních pracovníků při participaci dětí na procesu vyhodnocování a individuálním plánování situace dítěte a jeho rodiny. V případě, že bude na výběr z předem stanovených možností, zvolené odpovědi prosím zakřížkujte, u některých otázek můžete zakřížkovat více odpovědí.

S poděkováním za strávený čas a přáním hezkého dne,

Antonín Vozák

Demografická oblast otázek:

1. Uveďte pohlaví

Muž   Žena

2. Uveďte věk:

20-25 let   25-30 let   30-35 let   35 a víc

3. Uveďte délku své praxe na oddělení sociálně-právní ochrany dětí:

0-2 roky   3-5 let   6 a více let

4. Uveďte své pracovní zařazení:

Vedoucí oddělení sociálně-právní ochrany dětí

Sociální pracovník

- Kurátor pro mládež
- Pracovník pro náhradní rodinnou péči
- Jiné zařazení v rámci oddělení sociálně-právní ochrany dětí
.....

Oblast vzdělání:

5. Uveďte své nejvyšší dosažené vzdělání:

- střední
- vyšší odborné
- vysokoškolské - bakalářské
- vysokoškolské – magisterské
- vysokoškolské – doktorantské

Uveďte obor studia: .....

6. Absolvoval jste v rámci zaměstnání kurz tematicky zaměřený na proces vyhodnocování situace dítěte?

- Ano   Ne   Nevím

7. Absolvoval jste kurz tematicky zaměřený na proces individuálního plánování?

- Ano   Ne   Nevím

8. Absolvoval jste kurz (nebo výcvik) tematicky zaměřený na techniky práce s dítětem a jeho rodinou?

- Ano   Ne   Nevím

9. Absolvoval jste vícedenní intenzivní výcvik (v rozsahu 25 hodin a více) tematicky zaměřený na práci s dítětem a jeho rodinou:

- Ano (uveďte název) ..... Ne

Nevím

Oblast realizace metody vyhodnocování a individuálního plánování situace dítěte a jeho rodiny v praxi orgánu SPOD:

10. Co si myslíte o metodě vyhodnocování a individuálního plánování?

.....
.....

11. Vyjádřete svou míru souhlasu s tvrzeními:

Vyhodnocování a individuální plánování v procesu práce s rodinou je potřebná metoda, která pomáhá efektivně řešit situaci dítěte.

souhlasím spíše souhlasím tak napůl spíše nesouhlasím nesouhlasím

Vyhodnocování a individuální plánování je potřebná metoda, ale časově náročná.

souhlasím spíše souhlasím tak napůl spíše nesouhlasím nesouhlasím

Vyhodnocování a individuální plánování je metoda, kterou vzhledem k časové náročnosti není reálné aplikovat v praxi.

souhlasím spíše souhlasím tak napůl spíše nesouhlasím nesouhlasím

Vyhodnocování a individuální plánování je zbytečné a neúčinné.

souhlasím spíše souhlasím tak napůl spíše nesouhlasím nesouhlasím

Pokud jste vedoucím a nevykonáváte přímou práci s rodinou, dále nevyplňujte.

12. Co Vám brání využívat při své práci metodu vyhodnocování a individuálního plánování? (můžete zaznačit více odpovědí)

- Nedostatek času
- Nedostatek dovedností
- Nedostatek dovedností
- Metoda je příliš složitá a formalizovaná

- Metodu považuji za zbytečnou
- Dříve se vyhodnocovalo a plánovalo průběžně bez formalizace
- Tato metoda není podle mého názoru vhodná na všechny případy
- Jiné překážky: .....

Oblast zapojování dětí do vyhodnocování a individuálního plánování:

13. Souhlasíte s tvrzením, že je důležité zapojovat děti do procesu vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny a do individuálního plánování?

- Ano   Ne   Nevím

14. V jaké míře se Vám daří zapojovat do procesu vyhodnocování a individuálního plánování dětí?

- V 0-30ti % případů   v 30-50ti % případů   v nadpoloviční většině případů

15. Zjišťujete při vyhodnocování a individuálním plánování názor dítěte přímo od dítěte samotného?

- Ano   ne

16. Jakým způsobem zjišťujete názor dítěte? (můžete zaznačit více odpovědí)

- Rozhovor s dítětem
- Rozhovor s rodičem
- Jinak, jak: .....

17. Jak jinak (kromě zjišťování názoru dítěte) zapojujete dítě do tohoto procesu? (můžete zaznačit více odpovědí)

- Hovořím s dítětem o jeho situaci
- Hovořím s dítětem o možnostech řešení
- Dítě se účastní případové konference
- Seznamuji dítě s individuálním plánem
- Jinak, jak: .....

18. Jaké máte obtíže při zapojení dítěte do procesu vyhodnocování a individuálního plánování? (můžete zaznačit více odpovědí)

- Dítě se mnou nechce hovořit
- Nemám dostatek zajímavých technik, které by dítě zaujaly víc než rozhovor
- Nemám dostatek času
- Jiné, jaké .....

19. Jaké máte obavy, když je třeba dítě zapojit do procesu či zjistit jeho názor? (můžete zaznačit více odpovědí)

- Obavy z traumatizace dítěte
- Obavy z reakce rodičů
- Obavy, že nebudete správně interpretovat vyjádření dítěte
- Jiné, jaké: .....

20. Jaké máte k dispozici nástroje pro práci s dětmi? Prosím, uveďte konkrétní techniky, které aktivně používáte:

.....

.....

.....

.....

Oblast návrhů řešení:

21. Co může udělat zaměstnavatel k odstranění potíží při realizaci procesu vyhodnocování a individuálního plánování a jak Vy sám můžete přispět k jejich odstranění? (můžete zaznačit více odpovědí)

- Více časového prostoru
- Odstranění administrativy, např.
- Umožnit absolvování kurzu

- Umožnit absolvování výcviku
- Sám se přihlásím ke konkrétně zaměřenému vzdělávání
- Lépe si zorganizuji čas
- Jinak, uveďte jak.....

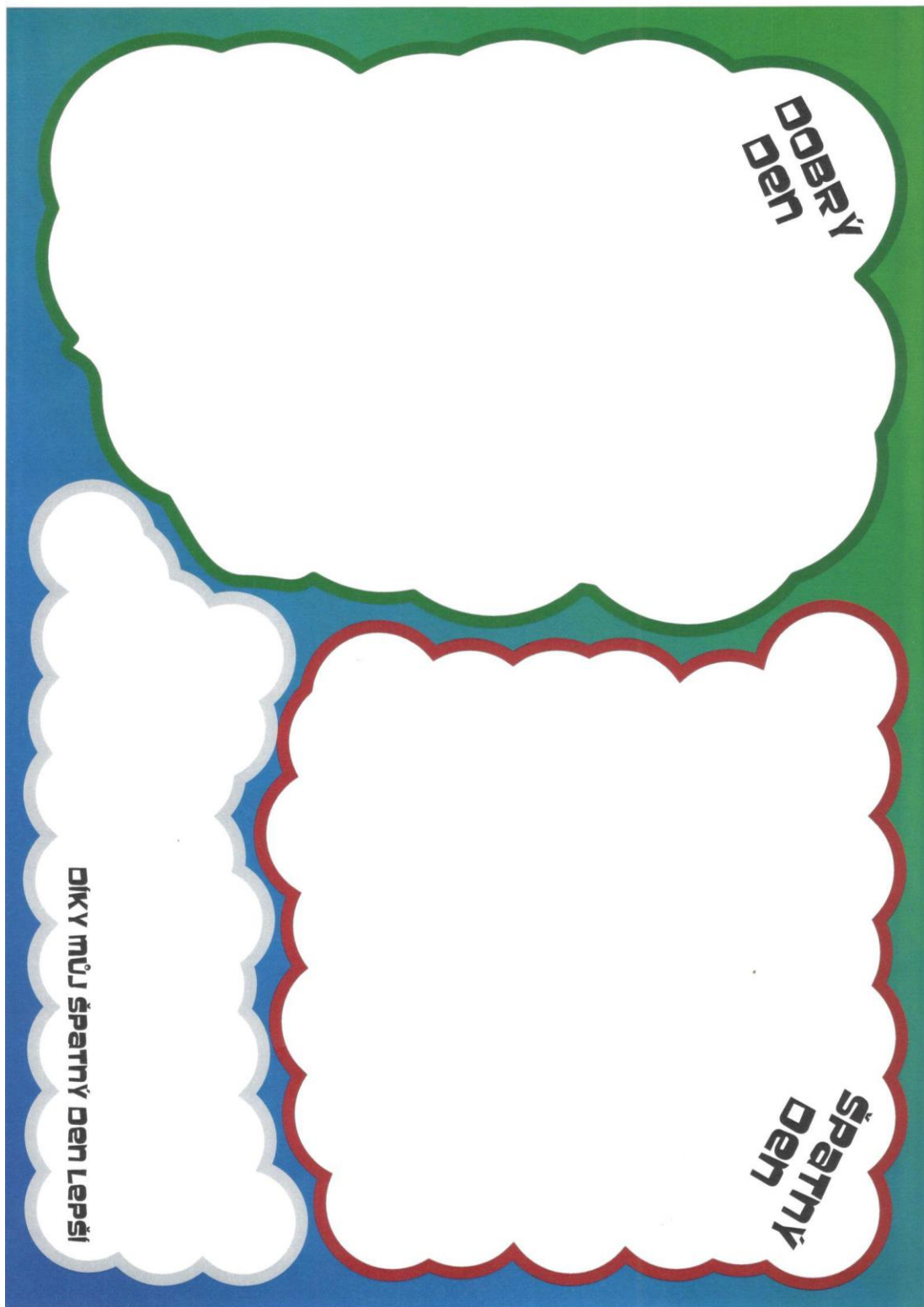
22. Co potřebujete pro to, abyste mohl lépe zapojovat děti do procesu vyhodnocování a individuálního plánování? (můžete zaznačit více odpovědí)

- Nepotřebuji nic
- Dovednosti, jaké.....
- Nástroje pro práci s dětmi, např
.....
- Doplňte vlastní návrhy:
.....

Uveďte dále cokoliv, co Vás k tomuto tématu napadlo a nebylo obsaženo v dotazníku:

P II TECHNIKY PRÁCE S DÍTĚTEM

Co je na mně skvělé

Z čeho jsem šťastný

Jakou bych chtěl mít podporu...

Kids' Skills

1. Přetvořte problém na nové dovednosti, které se dítě může naučit.

2. Mluvte s dítětem o tom, jakou dovednost chcete, aby se naučilo.

3. Pomozte dítěti vidět přínosy nové dovednosti pro ostatní i pro dítě samotné.

4. Nechte dítě pojmenovat novou dovednost.

5. Požádejte dítě, aby si našlo kouzelného spojence, který mu pomůže naučit se danou dovednost.

6. Pomozte dítěti najít podporovatele.

7. Nechte podporovatele říci dítěti, proč věří, že se dovednost naučí.

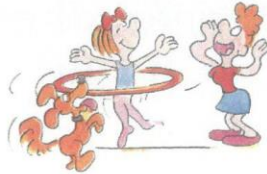
8. Naplánujte s dítětem oslavu pro situaci, až se naučí novou dovednost.

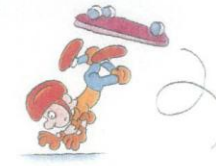
9. Požádejte dítě, aby předvedlo, co bude dělat, až se novou dovednost naučí.

10. Pomozte dítěti sdělit ostatním, jakou dovednost se chce naučit.

11. Umožněte dítěti trénovat novou dovednost.

12. Nechte dítě navrhnout způsob připomenutí, když na novou dovednost zapomene.

13. Když nastane čas oslavovat, požádejte dítě, aby poděkovalo všem, kteří ho podporovali.

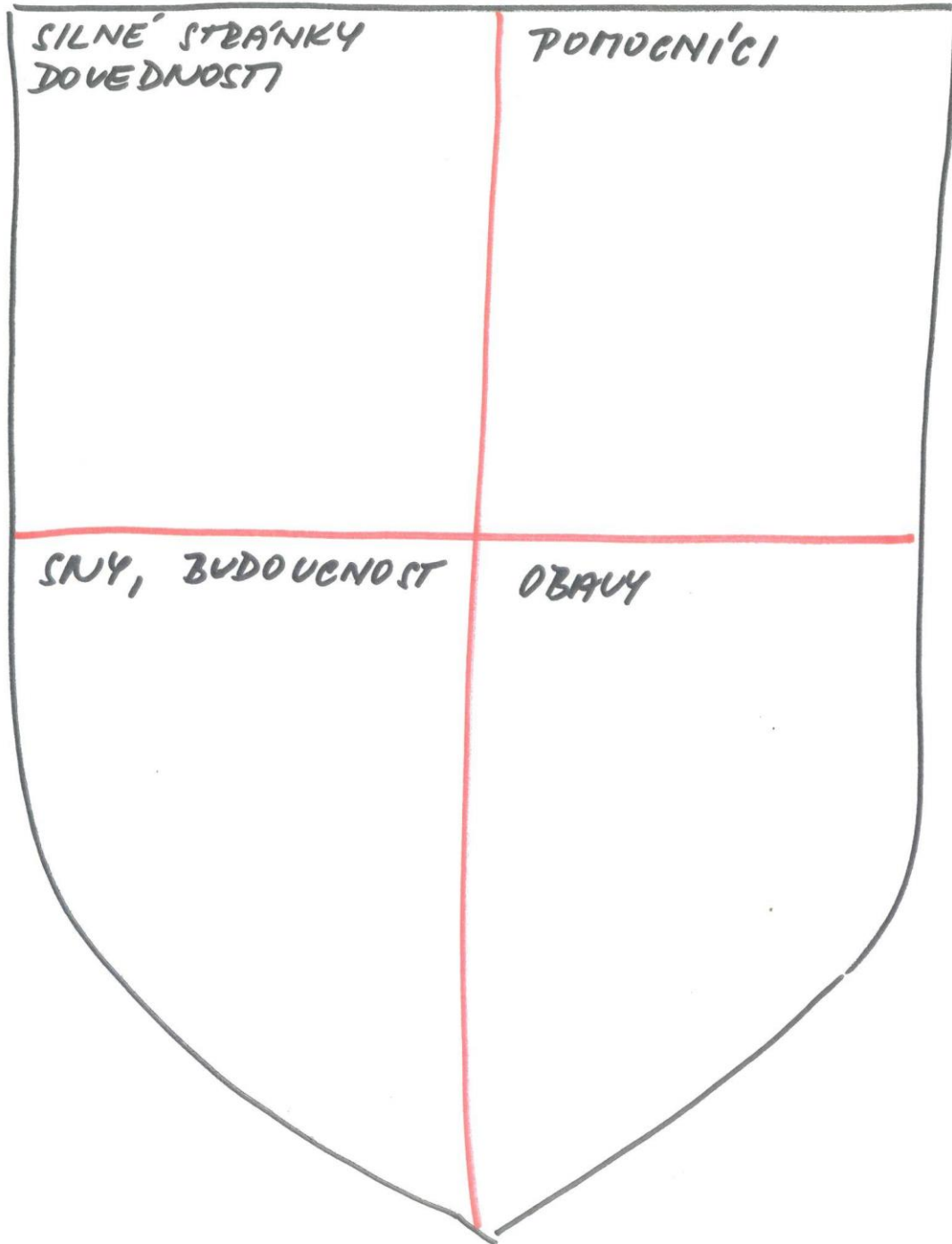

14. Dejte dítěti příležitost učit novou dovednost i další děti.

15. Prodiskutujte s dítětem další dovednost, kterou se může naučit.

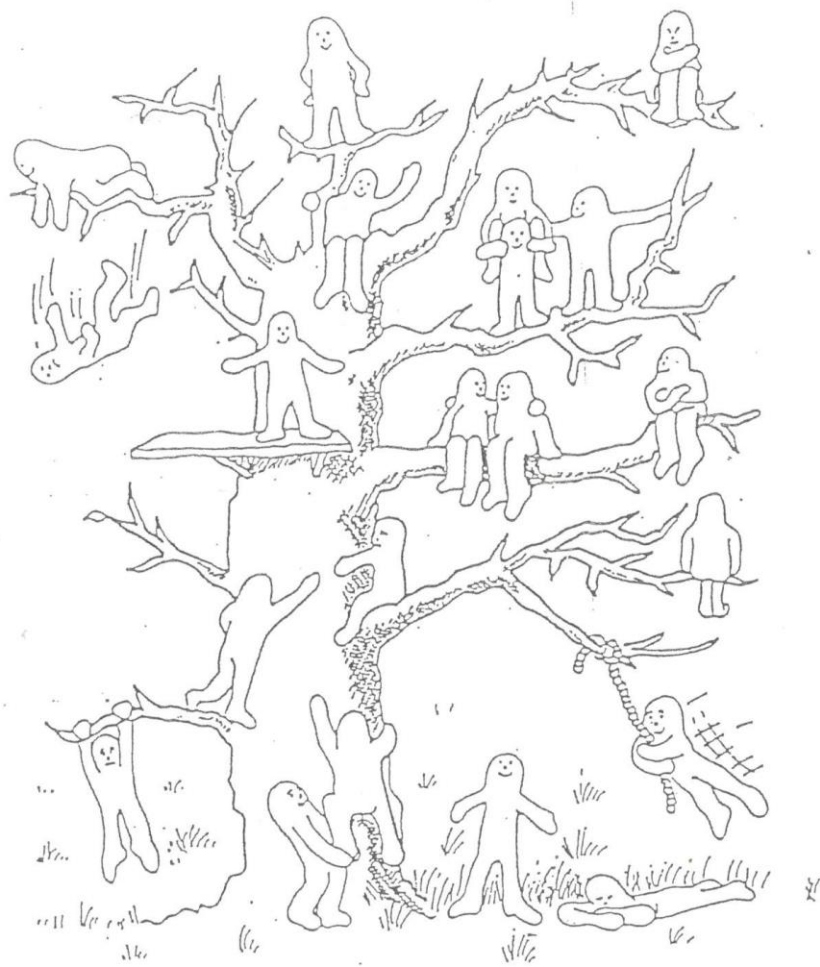
OCHRANNÝ ŠTÍT

Na mém pustém ostrově...

P III FORMULÁŘ VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE MPSV ČR

Informace k vyhodnocení situace dítěte	
Datum zahájení, přijetí do péče	<input type="text"/>
Om/Nom	<input type="text"/>
<i>Poznámka: Pokud vyplňujete formulář elektronicky, textová pole se rozšíří tak, aby korespondovala s vaším textem. Tam, kde jsou zaškrťávací rámečky, vložte 'X' u rámečků, kterých se to týká.</i>	
Zjišťování podrobností o dítěti	
Jméno dítěte	<input type="text"/>
Příjmení	<input type="text"/>
Pohlaví mužské ☐	Pohlaví ženské ☐
Adresa trvalého pobytu	<input type="text"/>
Rodné číslo	<input type="text"/>
Kontaktní telefon	<input type="text"/>
Adresa faktického pobytu	<input type="text"/>
Datum hodnocení	<input type="text"/>
Mateřský jazyk dítěte	<input type="text"/>
Mateřský jazyk rodičů	<input type="text"/>

Podrobnosti o rodičích

Jméno a příjmení

Kontaktní tel.

Adresa

Rodičovská zodpovědnost?

PSČ

Jméno a příjmení

Kontaktní tel.

Adresa

Rodičovská zodpovědnost?

PSČ

Podrobnosti o jiných fyzických osobách zodpovědných za výchovu

Jméno a příjmení

Kontaktní tel.

Adresa

PSČ

Jméno a příjmení

Kontaktní tel.

Adresa

PSČ

Instituce a další odborníci pracující s dítětem

Všeobecné

Praktický lékař

detaily

Tel.

Předškolní/základní/
střední vzdělání

detaily

Tel.

Instituce

detaily

Tel.

Instituce

detaily

Tel.

Instituce

detaily

Tel.

Instituce

detaily

Tel.

Instituce

detaily

Tel.

Instituce

detaily

Tel.

1. Hodnocení dítěte, rodiny, prostředí

Každé z oblastí věnujte pozornost v rozsahu, který odpovídá skutečným podmínkám. Je nutné, vyjádřit se ke všem položkám podrobně. V maximální možné míře vycházejte ve svém komentáři z přímých důkazů (uveďte odkaz na použité nástroje), nikoli jen z názoru či dojmu, a tyto důkazy popište. Jestliže se však budou názory výrazně lišit, zaznamenejte i tyto rozdíly.

Zdravotní stav

Aktuální zdravotní stav
Dlouhodobý zdravotní stav
Zdravotní postižení
Úrazy
Očkování
Hospitalizace
Pediatr, preventivní prohlídky
Jiní odborní lékaři
Známky syndromu CAN

Informaci zajistí: OSPOD, lékař, apod.

Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, zpráva lékaře atd.

Emoční vývoj a chování

Sebeovládání
Vztahy s vrstevníky
Vztahy s dospělými
Emoční projevy dítěte

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, lékař apod.

Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami, (příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Rodinné a sociální vztahy

rodinná historie

Širší rodina - ekomapa, vzájemné vztahy
Vztahy se sourozenci
Kontakt s rodiči
Trávení volného času
Míra stěhování
Výskyt závislostí
Neformální vztahy dítěte/rodiny s okolím
(přátelé, sousedi, učitelé)

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, lékař apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami,
(příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Vzdělávání

Školní zařízení, předškolní zařízení – dostupnost
Třída
Učitel
Absence, omluvené i neomluvené
Porucha učení
Individuální plán ve škole
Prospívání ve škole
Doučování
Mateřský jazyk
Zájmy, dovednosti

Informaci zajistí: OSPOD, škola, předškolní zařízení, pedagogicko – psychologická poradna,
speciální pedagog apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, zpráva psychologa atd.

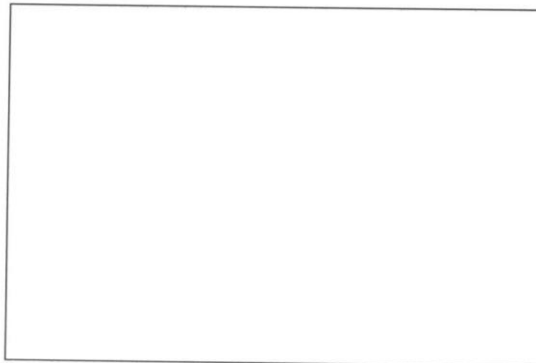
Samostatnost a sebeobsluha

Hygiena
Stravování
Úklid
Vyřizování běžných záležitostí

Informaci zajistí: OSPOD, lékař, škola, předškolní zařízení apod.
Metodou: pozorování, zpráva lékaře, školy atd.

Bydlení

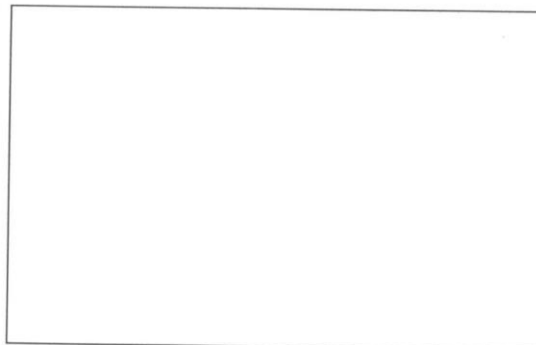
Druh bydlení
Vlastnické nebo užívací právo
Prostor pro dítě v bytě
Vybavení, čistota
Vyloučená lokalita
Stav bytu, budovy, stav hygienického zázemí

Informaci zajistí: OSPOD, návazná služba apod.
Metodou: rozhovor, pozorování atd.

Finanční situace

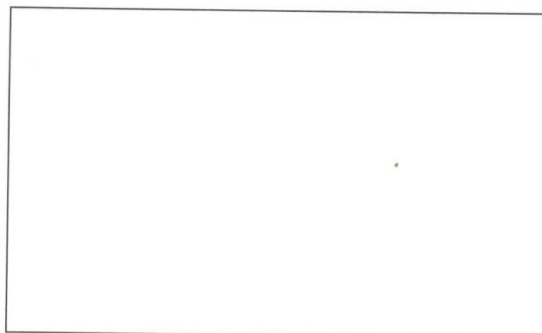
Finanční aspekty- dlouhodobý příjem domácnosti
Nárok rodiny na dávky a pobírání dávek rodinou příjem potřebný k zajištění potřeb rodiny
Způsob, jak rodina s příjmem nakládá
Dluhy v rodině

Informaci zajistí: OSPOD, ÚP, Česká správa sociálního zabezpečení apod.
Metodou: rozhovor, pozorování, zpráva z ÚP, ČSSZ atd.

Sociální začlenění rodiny

Kriminalita
Domácí násilí
Zdravotní znevýhodnění
Zaměstnanost
Zneužívání návykových látek
Sociální status rodiny

Informaci zajistí: OSPOD, policie, lékař, ÚP, apod.
Metodou: rozhovor, pozorování, zpráva z ÚP, policie atd.

2. Hodnocení rodičovských kompetencí a rodičovské kapacity

Základní péče

Zajištění výživy,
tepla, obydlí, oblečení
hygieny, zdravotní péče,
Omezování pohybu/omezování přístupu domů
Zajištění využívání služeb různých organizací
(zdravotních, vzdělávacích, sociálních)

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, lékař apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami,
(příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Zajištění bezpečí a ochrany

Psychické trestání
(slovní vyhrožování, ponižování apod.)
Fyzické trestání
Sexuální zneužívání
(rodičem, jiným příbuzným, třetí osobou)
Ochrana před zneužitím
(zabránění zneužití, opakování situace)
Fyzické bezpečí v domácnosti

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, lékař apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami,
(příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře, policie, státní zastupitelství atd.

Citová vřelost

Vztah dítěte a rodiče
Ocenění dítěte rodičem
Emocionální podpora dítěte
Schopnost empatie a adekvátních reakcí na dítě

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami,
(příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Stimulace a podněty

Komunikace s dítětem
Četnost interakce rodiče a dítěte
Vzdělání a školní docházka
Množství a kvalita podnětů
Volnočasové aktivity
Přístup rodičů ke vzdělávání dětí

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami, (příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Vedení a hranice

Informovanost/zájem rodičů o dítě
Míra kontroly, tolerance a pozitivních vzorů
chování, podpora samostatnosti

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami, (příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Stabilita

Stabilní pečující osoba
Stabilní bydlení
Zaměstnání rodičů
Hospodaření s penězi
Změny ve složení členů domácnosti

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami, (příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Specifika vyžadující zvýšenou pozornost

Nízký věk dítěte (0-3)
Není známa identita dítěte (nalezenec, babybox)
Příznaky psychického, fyzického, sexuálního zneužívání
Zdravotní stav dítěte vyžaduje trvalou péči
Trestná činnost
Prvky násilí v rodině
Výskyt závislostí v rodině
Fyzické, nebo psychické onemocnění rodiče
Vícečetné sourozenecké skupiny
Cizí prvek (dítě cizinec bez rodičů, dítě s rodiči cizinci)
Opakované umístění dítěte mimo rodinu, dítě stříдалo (výchovné) prostředí
Šikana
apod.

Individuální plán ochrany dítěte

Cíle	Plánované kroky a opatření	Odpovědné osoby	Termín

Jméno a příjmení sociálního pracovníka

Podpis

Datum

Rodiče či jiné osoby zodpovědné za výchovu seznámeni

Datum

Podpis

Datum

Podpis

P IV FORMULÁŘ VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE OSPOD MĚSTSKÉHO ÚŘADU VSETÍN

Vyhodnocení situace dítěte

Datum zahájení, přijetí do péče
Om/Nom

INFORMACE O DÍTĚTI

Jméno, datum a místo narození dítěte
Trvalý pobyt
Skutečný pobyt
nezl. v péči (otce/matky)-výchovné opatření

INFORMACE O RODINĚ

Rodiče

Matka (jméno, narození, bydliště, kontakt)
Otec (jméno, narození, bydliště, kontakt)

RZ

Jiné osoby zodpovědné za výchovu dítěte
(a osoby blízké rodině)

Sourozenci (příímí i polorodí)

jméno/příjmení, nar.	rodiče	ve spol.dom.

INSTITUCE A DALŠÍ ODBORNÍCI
PRACUJÍCÍ S DÍTĚTEM (RODINOU)

<i>Praktický lékař</i>
<i>Odborný lékař</i>
<i>Školská zařízení</i>
<i>Další spolupracující instituce</i>

Vyhodnocení potřeb

1. Vývojové potřeby dítěte Sociální, emocionální a fyzický stav dítěte	Zdroje informací (osoby, metody, důkazy, odkazy na přílohy, apod.)
---	---

Zdraví (<i>aktuální zdravotní stav, tělesné postižení, diagnózy</i>)	
Vzdělání (<i>dostupnost, třídní učitel, třída, absence omluvené/neomluvené, porucha učení, IVP, prospěch ve škole, doučování, zájmy, dovednosti</i>)	
Emocionální vývoj a chování (<i>jak dítě projevuje emoce – emoční ladění, schopnost přijmout fyzické doteky, vztah ke svému tělu, spánek a jídlo, rituály dítěte, případné problémy a psychomotorickém a emočním vývoji, výchovné problémy, sociálně patolog. jevy, apod.</i>)	
Identita (<i>jak se dítě vnímá, jak samo sebe prožívá, jak přemýšlí o své budoucnosti, jaké má přání touhy</i>)	
Vztahy v rodině a další sociální kontakty (<i>vztahy s vrstevníky, spolužáky, dalšími osobami kolem dítěte mimo rodinné příslušníky</i>)	
Chování navenek (<i>porozumění jak je vzhled, chování a případné postižení vnímáno okolím a jak si tím lidé vytvářejí určitý dojem, oblečení odpovídající věku, kultuře, pohlaví a náboženství., čistota a osobní hygiena, možnost získání rad od rodičů či pečovatelů, jak si poradit a jak se chovat v různých sociálních situacích.</i>)	
Schopnost postarat se o sebe (<i>míra samostatnosti dítěte, zvládnutí hygieny, specifické potřeby</i>)	
Zájmy a talent (<i>čím a jak dítě tráví volný čas, jaké má koníčky, jaké jsou jeho dobré vlastnosti, v čem je úspěšné</i>)	

Rizika
Zdroje
Cíle

2. Kapacita biologických rodičů (pěstounů) a jiných osob pečovat o dítě	Zdroje informací (osoby, metody, důkazy, odkazy na přílohy, apod.)
--	---

Základní péče (zajištění výživy, tepla, obydlí, oblečení, hygieny, úklid, vyřizování osobních záležitostí, zdravotní péče, omezování pohybu/omezování přístupu domů, zajištění využívání služeb různých organizací – zdravotní, vzdělávací sociální)

--	--

Zajištění bezpečnosti (psychické trestání – slovní vyhrožování, ponižování, apod., fyzické trestání, sexuální zneužívání – rodičem, příbuzným, třetí osobou, ochrana před zneužitím – zabránění zneužití opakování situace, fyzické bezpečí v domácnosti)

--	--

Citová vřelost (vztah dítěte a rodiče, ocenění dítěte rodičem, emocionální podpora dítěte, schopnost empatie a adekvátních reakcí na dítě)

--	--

Schopnost dávat dítěti vhodné podněty a stimulovat jeho rozvoj (komunikace s dítětem, četnost interakce rodiče s dítětem, vzdělávání a školní docházka, množství a kvalita podnětů, volnočasové aktivity, přístup rodičů ke vzdělávání dětí)

--	--

Stanovení a uplatnění hranic (informovanost/zájem rodičů o dítě, míra kontroly, tolerance a pozitivních vzorů chování, podpora samostatnosti)

--	--

Stabilita (stabilní pečující osoba, stabilní bydlení, zaměstnání rodičů, hospodaření s penězi, změny ve složení členů domácnosti, časté změny – výkyvy)

--	--

Rizika
Zdroje
Cíle

3. Rodina a prostředí	Zdroje informací (osoby, metody, důkazy, odkazy na přílohy, apod.)
------------------------------	---

Rodinná historie a celkové fungování rodiny (*manželství, partnerství, rozvod, rozchod, vztahy členy rodiny, vztahy mezi sourozenci, kontakt s rodiči, trávení volného času rodiny, míra stěhování, výskyt závislostí nebo jiných soc. patolog. jevů, neformální vztahy dítěte-rodiny s okolím- přátelé sousedi, učitelé*)

--	--

Širší rodina (*vztahy mezi příbuznými, vztah dětí k širší rodině, míra kontaktů, zasahování širší rodiny do nukleární rodiny*)

--	--

Bydlení (*druh bydlení, vlastnické nebo užívací právo, prostor pro dítě v bytě, vybavení, čistota, vyloučená lokalita, celkový stav bytu, budovy, stav hygienického zázemí*)

--	--

Zaměstnanost (*zaměstnání rodičů nebo dalších osob ve spol. domácnosti, stabilita zaměstnání*)

--	--

Příjmy rodiny (*finanční situace – příjmy, dlouhodobost příjmů, způsob jak rodina s příjmem nakládá, využití podpory státu – dávky, dluhy v rodině*)

--	--

Sociální integrace rodiny (*kriminalita, domácí násilí, zdravotní znevýhodnění, zneužívání návykových látek, sociální status rodiny – postavení rodiny ve společnosti*)

--	--

Rizika
Zdroje
Cíle

Individuální plán péče o dítě

1. Vývojové potřeby dítěte - sociální, emocionální a fyzický stav dítěte

Cíl	Priorita I. – IV.	plánované kroky a opatření	odpovědné osoby	termín	očekávané změny

2. Kapacita biologických rodičů (pěstounů) a jiných osob pečovat o dítě

Cíl	Priorita I. – IV.	plánované kroky a opatření	odpovědné osoby	termín	očekávané změny

3. Rodina a prostředí

Cíl	Priorita I. – IV.	plánované kroky a opatření	odpovědné osoby	termín	očekávané změny

Jméno a příjmení sociální pracovníka	Podpis	Datum
Rodiče či jiné osoby za výchovu seznámení (jméno příjmení)	Podpis	Datum